

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΚΓ' | ΑΘΗΝΑΙ, ΙΩΑΝ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 | 1/15 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1974 | ΑΡΙΘ. 15-16

ΣΥΜΠΟΣΙΟΝ ΠΑΤΕΡΩΝ

Κ Ε Ι Μ Ε Ν Ο Ν

ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ ΠΡΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ Β'.

ΙΧ. Καὶ μὴ λεγέτω τις ὑμῶν, ὅτι αὐτὴ ἡ σὰρξ οὐ κρίνεται οὐδὲ ἀνίσταται. 2. γινώτε· ἐν τίνι ἐσώθητε, ἐν τίνι ἀνεβλέψατε, εἰ μὴ ἐν τῇ σαρκὶ ταύτῃ ὄντες; 3. δεῖ οὖν ἡμᾶς ὡς ναὸν θεοῦ φυλάσσειν τὴν σάρκα. 4. ὃν τρόπον γὰρ ἐν τῇ σαρκὶ ἐκλήθητε, 5 καὶ ἐν τῇ σαρκὶ ἐλευσεσθε. 5. εἰ Χριστὸς ὁ κύριος ὁ σώσας ἡμᾶς, ὧν μὲν τὸ πρῶτον πνεῦμα, ἐγένετο σὰρξ καὶ οὕτως ἡμᾶς ἐκάλεσεν· οὕτως καὶ ἡμεῖς ἐν ταύτῃ τῇ σαρκὶ ἀποληψόμεθα τὸν μισθόν. 6. ἀγαπῶμεν οὖν ἀλλήλους, ὅπως ἔλθωμεν πάντες εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, 7. ὡς ἔχομεν καιρὸν τοῦ 10 ἰαθῆναι, ἐπιδῶμεν ἑαυτοὺς τῷ θεραπεύοντι θεῷ, ἀντιμισθίαν αὐτῷ διδόντες. 8. ποίαν; τὸ μετενοῆσαι ἐξ εἰλικρινοῦς καρδίας. 9. προγνώστης γὰρ ἐστὶν τῶν πάντων καὶ εἰδὼς ἡμῶν τὰ ἐν καρδίᾳ. 10. δῶμεν οὖν αὐτῷ αἶνον, μὴ ἀπὸ στόματος μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ καρδίας, ἵνα ἡμᾶς προσδέξηται ὡς υἱοῦς 15 11. καὶ γὰρ εἶπεν ὁ κύριος· *Ἀδελφοί μου οὗτοί εἰσιν οἱ ποιοῦντες τὸ θέλημα τοῦ πατρὸς μου.*

3. Α' Κορ. 3, 16. 15 Ματθ. 12, 50. Λουκ. 8, 21. Μάρκ. 3, 35.

2 οὐδὲ Α: οὔτε Ι | 5 εἰ: εἷς ΑΙΣ | 6 πνεῦμα ΑΣ: λόγος Ι / οὕτως + καὶ Ι 8 οὖν: λ. Ι | 13 ἐν καρδίᾳ: ἐγκάρδια Ι | 17 αἶνον ΙΣ: αἰωνιον Α.

Ὁ ἀνώνυμος συντάκτης τῆς ἀρχαιοτάτης ταύτης Ὁμιλίας ἀσκεῖ ἔλεγχον κατὰ τῶν ἀπιστοῦντων εἰς τὴν ἀνάστασιν τῶν νεκρῶν. Ἀπιστία εἰς

Κ Ε Ι Μ Ε Ν Ο Ν

ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ ΠΡΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ Β'.

(Ἀπόδοσις εἰς ἀπλὴν νεοελληνικὴν γλῶσσαν).

ΙΧ. 1. Καὶ κανεὶς ἀπὸ σᾶς νὰ μὴ λέγῃ, ὅτι ἡ σὰρξ αὐτὴ δὲν κρίνεται (ὑπὸ τοῦ δικαίου κριτοῦ) καὶ δὲν ἀνίσταται. 2. Σκεφθῆτε μέσα εἰς ποῖον (χῶρον εὐρισκόμενοι) ἐσώθητε, μέσα εἰς ποῖον (περιβάλλον ἦσθε κλεισμένοι) καὶ ἀνεβλέψατε (ἐκ τοῦ σκότους τῆς ἁμαρτίας, ἀναγνωρίσαντες τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν, τῆς πίστεως δῆλον ὅτι εἰς τὸν Χριστόν), παρὰ μέσα εἰς αὐτὴν τὴν σάρκα, εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκεσθε (καὶ ἀπὸ τὴν ὁποίαν περιβάλλεσθε); 3. Ὁφεί-

ἀνάστασιν τῆς σαρκὸς ἐμφανίζεται ὡς κατάλοιπον τῆς εἰδωλολατρικῆς Θεησκείας τῶν ἀρχαίων, ἀκόμη καὶ μεταξὺ πολλῶν ἐκ τῶν πρώτων χριστιανῶν. Ὁθεν καὶ ἠναγκάσθη ὁ ἀπόστολος Παῦλος νὰ γράψῃ τὴν θαυμασίαν περικοπὴν περὶ ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν ἐν τῇ Α' πρὸς Κορ. κ. 15 ἐπιστολῇ του. Κύριοι ἐκπρόσωποι τῆς ἀρνήσεως τῆς ἀναστάσεως τῆς σαρκὸς ἦσαν οἱ Γνωστικοί. Καὶ ἐν τῷ παρόντι κεφαλαίῳ ὁ σ. στρέφεται κατὰ τῆς «ψευδωνύμου γνώσεως». Σχετικῶς πρβλ. καὶ Β' Τιμ. 2,18, Πολυκ. Σμύρν., Φιλαδ. 7, Ἰουστίνου, Διάλ. πρὸς Τρύφ. 80,4: «λέγουσι μὴ εἶναι νεκρῶν ἀνάστασιν, ἀλλὰ ἅμα τῷ ἀποθνήσκειν τὰς ψυχὰς αὐτῶν ἀναλαμβάνεσθαι εἰς τὸν οὐρανόν». Ὅρα καὶ Εἰρην. Περί τ. ψευδων. γνώσεως I, 23,3. II, 31,2. V, 31,1. Τερτυλλ. περὶ ἀναστ. σαρκὸς 19 κ.ἀ. Ἡ λέξις «ἀνεβλέψατε», ἀπαντῶσα καὶ προηγουμένως, λαμβάνεται ἐν σωτηριολογικῇ ἐννοίᾳ (παράγρ. 2). Ὁ ἐν παραγρ. 3 ὅρος «ναὸς Θεοῦ» λαμβάνεται ἐν ἐσχολογικῇ σημασίᾳ. Πρβλ. Ἰγνατ., Φιλαδ. 7,2 «τὴν σάρκα ὑμῶν ὡς ναὸν Θεοῦ τηρεῖτε». Ὁμοίως Ἐφεσ. 15,3 «ἵνα ὤμεν αὐτοῦ ναοί». Ἐπίσης Α' Κορ. 6,19 καὶ Α' Κορ. 3,16 ἐ. Β' Κορ. 6,16. Καὶ ἡ ἐν παραγρ. 4 λ. «ἐλεύσεσθε», ἦτι ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου τῆς κρίσεως ὑπὸ τοῦ Κυρίου τῶν νεκρῶν, πάλιν ἐν ἐσχολογικῇ ἐννοίᾳ θὰ ἠδύνατο ἐπίσης νὰ συμπληρωθῆ ἂντὶ «ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου» καὶ διὰ τῆς φράσεως «εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ». Ἡ ἐν παραγρ. 5 φράσις «εἰ Χριστός... ὧν μὲν τὸ πρῶτον πνεῦμα» ἐν χριστολογικῇ ἐννοίᾳ διατυποῦται εὐρύτερον κατωτέρω ἐν κεφ. XIV, παράγρ. 2-4 τῆς παρούσης Ὁμιλίας. Ἀπαντᾷ ἐπίσης καὶ παρὰ τῷ Ἐρμᾶ, Ποιμῆν Παραβ. ΙΧ, 1,2: «ἐκεῖνο γὰρ τὸ πνεῦμα ὁ Υἱὸς

λομεν λοιπὸν καὶ ἡμεῖς νὰ φυλάττωμεν τὴν σάρκα ὡς ναὸν τοῦ Θεοῦ (διότι εἶναι ναὸς, ἦτοι οἶκος καὶ κατοικητήριον τοῦ Θεοῦ).
4. Διότι, ὅπως ἐκλήθητε (ὑπὸ τοῦ Κυρίου εἰς τὴν σωτηρίαν) εὐ-

τοῦ Θεοῦ ἐστίν» καὶ Παραβ. V, 6,5-7. Ὁμοίως παρὰ Θεοφίλω Ἀντιοχ., Πρὸς Αὐτόλυκον II, 10: «οὗτος οὖν (δηλ. ὁ Λόγος) ὢν πνεῦμα Θεοῦ... κατήρχετο εἰς τοὺς προφήτας». Ἐπίσης παρὰ Τερτυλλ., Κατὰ Μαρκίωνος III, 16: «spiritus creatoris qui est Christus». Ὅρα σχετικῶς τὰ συστηματικὰ δογματικὰ συγγράμματα, ἐκ τῶν ξένων Harnack, Dogmengeschichte I⁴, 211/20: Seeberg, Dogmengesch. I², 95. Loofts, Dogmengesch.⁴ 93-98. Ἐκ δὲ τῶν ἡμετέρων τὴν τελευταίαν Δογματικὴν τοῦ Καθηγητοῦ Παν. Τρεμπέλα, τ. I—III, Ἀθ. 1959-1961, I. 281 ἐ. ἔνθα καὶ ἡ ὀρθὴ ἐρμηνεῖα τῆς χριστολογικῆς ἐννοίας τῆς φράσεως. Ἀπὸ τῆς παραγρ. 6 ἐπαναλαμβάνονται αἱ παραινέσεις περὶ μετάνοίας, ἐκπληρώσεως τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ, ἀγαθοεργῶν πράξεων καὶ ἐναρέτου βίου. Ἡ ἐν παραγρ. 6 φράσις «ἀγαπῶμεν ἀλλήλους» ἐπαναλαμβάνεται ὑπὸ τοῦ ὁμιλητοῦ ἐν 13, 4. 12, 1. 15, 2 καὶ ἐν 10, 4, ὅτε ἡ πολεμικὴ στρέφεται κατὰ τῶν ψευδοδιδασκάλων. — Ἡ ἐν παραγρ. 7 λ. «ἀντιμισθία» ἀπαντᾷ καὶ ἐν I, 3. 5. III, 3. XV, 2. Ἐνταῦθα χαρακτηρίζεται ἡ «μετάνοια» ὡς «ἀντιμισθία». Ὁ ἐν παραγρ. 9 ὅρος «προγνώστης» δὲν ἀπαντᾷ ἐν τῇ Κ. Δ. Καὶ εἰς τοὺς Ἀποστολικούς Πατέρας τὸ πρῶτον ἐνταῦθα ἀπαντᾷ. Βῆτα ἐν Ἰουστ., Α' Ἀπολ., 44, 11: «προγνώστου τοῦ Θεοῦ ὄντος». Διάλ. πρὸς Τρύφ. 23, 2 «φιλόανθρωπον καὶ προγνώστην καὶ ἀνευδεῆ καὶ δίκαιον καὶ ἀγαθόν». Πβλ. καὶ 92, 2. Ὁμοίως Τατιαν. 19, 3. Θεόφ. Ἀντιοχ. Πρὸς Αὐτόλ. II, 15: «ὁ Θεὸς προγνώστης ὢν». Ἡ ἐν τῇ αὐτῇ παραγρ. φράσις «τὰ ἐν καρδίᾳ», ὡς διορθοῦται ἐν τῷ κώδ. I, συμφωνεῖ καὶ πρὸς τὴν ἐν Δευτ. 8, 2 καὶ ἀλλαγοῦ τῆς Π. Δ. ἀπαντῶσαν. — Τὸ ἐν παραγρ. 11 παρατιθέμενον γραφικὸν χωρίον: «Ἀδελφοί μου οὗτοι εἰσιν οἱ ποιοῦντες τὸ θέλημα τοῦ πατρὸς μου» δὲν συμφωνεῖ πρὸς τὰ σχετικὰ χωρία, τ' ἀναφερόμενα ὑπὸ τῶν Εὐαγγελιστῶν Ματθ. 12, 50, Λουκ. 8, 21, Μάρκ. 3, 35. Ὁ Κλήμης Ἀλεξ., Ἐκ τῶν προφητικῶν ἐκλογαὶ κ. 20 (MG 9, 708B) λέγει: «Ἀδελφοί μου γάρ, φησὶν, ὁ Κύριος, καὶ συγκληρονόμοι οἱ ποιοῦντες τὸ θέλημα τοῦ Πατρὸς μου». Ἐάν τις ἀφαιρέσῃ τὴν λ. «συγκληρονόμοι», τότε τὸ χωρίον τοῦ Κλήμεντος Ἀλεξ. συμφωνεῖ πρὸς τὸ τῆς παραγρ. 11 τῆς παρουσίας Ὁμιλίας. Ὁ Ἐπιφάνιος, Κατὰ αἰρ. 30, 14 ἀναφέρει ὡς ἐξῆς τὸ σχετικὸν χωρίον: «οὗτοι εἰσιν οἱ ἀδελφοί μου καὶ ἡ μήτηρ καὶ ἀδελφαὶ οἱ ποιοῦντες τὸ θέλημα τοῦ Πατρὸς μου». Συνάγεται ἐπομένως ὅτι ὁ ἀνώνυμος συντάκτης τῆς Ὁμιλίας δὲν λαμβάνει τὸ χωρίον ἐκ τῶν κανονικῶν Εὐαγγελίων, οὔτε ἀπὸ μνήμης ἐκτίθησι τοῦτο, ἀλλὰ μᾶλλον ἔλαβε τοῦτο ἐξ ἀποκρύφου τινὸς Εὐαγγελίου.

ρискόμενοι μέσα εἰς τὴν σάρκα, ἔτσι μὲ τὴν σάρκα θὰ προσέλθῃτε (ἐνώπιον τοῦ βήματος τοῦ δικαίου Κριτοῦ, ἀνιστάμενοι κατὰ τὴν δευτέραν παρουσίαν τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ). Ἐὰν ὁ Χριστός, ὁ Κύριος, "Ὅστις μᾶς ἔσωσε, ἐνῶ ἦτο κατ' ἀρχὰς Πνεῦμα, ἐγένετο (ἐν χρόνῳ καὶ ἄνθρωπος, φορέσας) τὴν σάρκα καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον μᾶς ἐκάλεσεν (εἰς τὴν νέαν ζωὴν τοῦ Εὐαγγελίου, τὴν σωτηρίαν καὶ τὴν αἰωνίαν): ἔτσι καὶ ἡμεῖς μὲ αὐτὴν τὴν σάρκα θὰ λάβωμεν τὸν ἀνάλογον μισθὸν (ὡς ἀμοιβὴν τῶν ἀγαθῶν μας πράξεων εἰς τὸν βίον αὐτόν). 6. Ἄς ἀγαπῶμεν λοιπὸν ἀλλήλους (ὁ ἕνας τὸν ἄλλον ἐκ τῶν συνανθρώπων μας, τῶν καὶ ἀδελφῶν μας, ἀδικοκρίτως), ἵνα (ἀξιωθῶμεν) νὰ ἔλθωμεν ὅλοι εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ. 7. Ὅσον ἔχομεν καιρὸν διὰ νὰ θεραπευθῶμεν (ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, εὐρισκόμενοι εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν), ἄς δοθῶμεν (ὀλοφύχως καὶ μὲ ἀκλόνητον πίστιν) εἰς τὸν θεραπεύοντα (ἡμᾶς ἀπὸ ὅλας τὰς ἁμαρτίας μας παντοδύναμον καὶ πανάγαθον) Θεόν, ἀντιμισθίαν (ἦτοι εὐγνωμοσύνην, τρόπον τινὰ) ἀνταποδίδοντες εἰς Αὐτὸν (διὰ τὴν σωτηρίαν μας). 8. Ποίαν; (ἀντιμισθίαν καὶ εὐγνωμοσύνην ὀφείλομεν ν' ἀνταποδώσωμεν εἰς τὸν Σωτῆρα ἡμῶν;). Τὸ νὰ μετανοήσωμεν εἰλικρινῶς μὲ ὅλην μας τὴν καρδιά. 9. Διότι εἶναι «προγνώστης» τῶν πάντων (γνωρίζει ἐκ τῶν προτέρων ὅλα, ὅσα πρόκειται νὰ συμβοῦν, ἀκόμη καὶ τὰ ὅσα θὰ πράξωμεν τυχὸν εἰς τὸ μέλλον, διότι εἶναι παντογνώστης καὶ πάνσοφος) καὶ γνωρίζει τὰ κρυπτά τῆς καρδίας μας (τὰς ἐνδομύχους σκέψεις, ἐπιθυμίας καὶ διαθέσεις μας). 10. Ἄς δώσωμεν (προσφέροντες) εἰς Αὐτὸν τὸν αἶνον ἀπὸ τοῦ στόματος, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ καρδίας, διὰ νὰ μᾶς δεχθῇ (καὶ ἀναγνωρίσῃ) ὡς υἱοὺς Του (ὡς παιδιὰ Του, ὅπως φύσει καὶ εἴμεθα). 11. Διότι καὶ ὁ Κύριος εἶπεν (ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ Του): «Ἀδελφοί μου εἶναι ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι κάμνουν (ζοῦν καὶ ἐνεργοῦν συμφώνως) πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Πατρὸς Μου».

(Συνεχίζεται)

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Γ. ΜΠΙΟΝΗΣ
Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

ΕΠΙΚΑΙΡΑ

Ειρήνη και ενότητας.

Ἡ εἰρήνη καὶ ἡ ἐνότης εἶναι διὰ τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ κορυφαῖον γνώρισμά της. Εἰς τὴν πράξιν, ἀποτελεῖ τὴν ἥς οὐκ ἄνευ προϋπόθεσιν διὰ τὴν ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι πλουσίαν καρποφορίαν τῶν ἀρετῶν καὶ τὴν προαγωγὴν τοῦ εὐαγγελικοῦ ἔργου ἐν τῷ κόσμῳ. Ἡ ἀλήθεια αὕτη καίει εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ Προκαθημένου τῆς Ἐκκλησίας μας, ὁ ὁποῖος κήδεται αὐτῆς μετὰ περισσῆς μεριμνῆς. Διὸ καὶ προσφάτως ἐδήλωσεν: «Εἶναι καιρὸς, ὁμοιοῦσα ἡ Ἐκκλησία, νὰ ἀφοσιωθῇ εἰς τὸ ἔργον της ὑπὲρ τοῦ λαοῦ. Ἐπαναλαμβάνω τὴν ἀνάγκην, ὅπως συνειδητοποιηθῇ, ὅτι μοναδικὴ ἐξυπωτικὴ πορεία τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἡ διὰ τῆς ὁδοῦ τῆς γαλήνης». Διακήρυξις ὀρθὴ καὶ φωτεινὴ, ἣτις πρέπει νὰ εὖρη βαθεῖαν ἀπήχησιν εἰς τὸν Κλήρον μας. Ἄς ἐγκολπωθῇ τὸ σῶμα τῶν ποιμένων μας καὶ ἄς συνειδητοποιήσῃ τὴν ὡραίαν αὐτὴν προτροπὴν. Ἄς ὀλοποιήσῃ τὸ νόημά της.

Ὁ Δεκαπενταύγουστος.

Ὁ Δεκαπενταύγουστος, μὲ τὴν καθιερωμένην κατὰ τὴν διάρκειάν του νηστείαν ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου καὶ τὰς καθ' ἑσπέραν Ἀκολουθίας τῶν δύο Παρακλητικῶν Κανόνων, εἶναι περίοδος ἐξόχως κατασκευτικὴ καὶ ψυχωφελής. Κατὰ τὰς ἡμέρας μας ὅμως ὀλίγοι εἶναι οἱ χριστιανοὶ ποὺ ζοῦν ἐνσυνειδήτως, ὡς μέλη τῆς Ἐκκλησίας, τὴν χάριν καὶ τὴν εὐλογία τῆς περιόδου ταύτης. Ὀλίγοι νηστεύουν, ἐνῶ τὰ ἐκκλησιασμάτα κατὰ τὰς Παρακλήσεις δὲν εἶναι πυκνὰ ὅσον ἄλλοτε. Ἡ πίστις τῶν πολλῶν, εἰς τὴν ὀλόφρονα ἐποχὴν μας, (ἐψύγη). Χρειαάζεται λοιπὸν ἀναθερμάνσεις. Καὶ πρὸς πραγματοποιήσιν της τὸν πρῶτον λόγον ἔχουν οἱ κατ' ἐνορίαν ποιμένες. Ἄς φροντίσουν λοιπὸν νὰ ἀνταποκριθοῦν εἰς τὴν ἀνάγκην αὐτήν, ἡ ὁποία εἶναι κατεπεύγουσα εἰς τοὺς «οὐ μενετοὺς» καιροῦς μας. Ἄς ἐπαναφέρουν τὴν Παραγίαν εἰς τὰς καρδίας.

Ἡ πείρα τὸ μαρτυρεῖ.

Ἐν ἀπὸ τὰ ἔλλα τῆς σημερινῆς κοινωνίας εἶναι, κατὰ κοινήν ὁμολογίαν, ἡ ἐσκεμμένη ἀποφυγὴ τῆς τεκνογονίας. Τοῦτο μαρτυρεῖ καὶ ἡ ποιμαντικὴ πείρα. Οἱ ἱερεῖς μας γνωρίζουν, ἰδίως ἀπὸ τὸ μυστήριον τῆς Ἰ. Ἐξομολογήσεως, ὅτι πολλὰ ζεύγη, χωρὶς νὰ ὑπάρχον οἰκονομικοὶ λόγοι ἢ λόγοι ὑγείας, ἀποφεύγουν τὴν τεκνοποιίαν, ἀπὸ καθαρὰν φυγοπονίαν, ἀπὸ φόβον θυσῶν. Εἶναι λοιπὸν ἀνάγκη μὲ κατ' ἰδίαν διαφώτισιν καὶ μὲ τὸ κήρυγμά της γενικώτερον ἢ Ἐκκλησία νὰ διαυγάσῃ πρὸ τῶν συνειδήσεων τὸ νόημα καὶ τοὺς σκοποὺς τοῦ γάμου, ἕνας ἀπὸ τοὺς ὁποίους καὶ δὴ κυριώτατος εἶναι ἡ τεκνογονία. Ὅντως, ἡ οὐσία τοῦ γάμου, ὡς νοεῖ αὐτὸν ἡ Ἐκκλησία, ἐγκρατεῖται εἰς τὴν προσφορὰν νέων ἀνθρωπίνων ὑπάρξεων καὶ τὴν πρὸς αὐτὰς ἀγάπην καὶ στοργήν. Μόνον οὕτως ὁ γάμος εἶναι πράγματι μυστήριον καὶ ἐξασφαλίζει τὴν χάριν καὶ τὴν εὐλογίαν τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τοὺς συνάπτοντας αὐτόν.

Λιμώττοντες λαοί.

Κατὰ πρόσφατον ἀνακοίνωσιν τῆς παγκοσμίου Διασκέψεως Τροφίμων, περὶ τὰ 800 ἑκατομμύρια ἀνθρώπων ὑποσιτίζονται σήμερον εἰς τὴν οἰκουμένην. Τοῦτο εἶναι ἀπαράδεκτον διὰ πᾶσαν φωτεινὴν χριστιανικὴν συνείδησιν. Οἱ προσηγμένοι λαοὶ ὀφείλουν ν' ἀντιληφθοῦν τὴν τραγικὴν αὐτὴν ἀντινομίαν, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ στίγμα καὶ ὄνειδος δι' αὐτούς. Ἡ μικρὰ μας Χώρα, κατὰ τὸ παρελθόν, μὲ πρωτοβουλίαν μάλιστα τῆς Ἐκκλησίας, ἐξεδήλωσε κατ' ἐπανάληψιν ἐμπράκτως τοιαύτην συναίσθησιν, ἀποστείλασα τρόφιμα εἰς λιμώττοντας λαοὺς τοῦ ὑπ' ἀνάπτυξιν κόσμου. Δὲν θὰ ἦτο ὅμως διόλου περιττὸν νὰ ἐπανελάβανεν ὅ,τι ἔκαμε τότε. Ὁ λαὸς μας, μὲ τὴν φυσικὴν καὶ χριστιανικὴν εὐγένειαν, ποὺ τὸν χαρακτηρίζει, ἔχει ἀνεξάντλητον προθυμίαν ν' ἀνταποκρίνεται εἰς τὴν κορυφαίαν ἐντολήν τοῦ Εὐαγγελίου. Γνωρίζει ν' ἀγαπᾷ καὶ τοὺς «ἐγγυῶς» καὶ τοὺς «μακρὰν».

Η ΚΙΝΗΤΗΡΙΟΣ ΔΥΝΑΜΙΣ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ

Ἡ μνήμη τῆς Συνάξεως τῶν Ἀγίων ἐνδόξων καὶ πανευφήμων Δώδεκα Ἀποστόλων φέρει εἰς τὸν νοῦν ἡμῶν τὸ θαυμαστὸν φαινόμενον τῆς καταπληκτικῆς ἱεραποστολικῆς δράσεως αὐτῶν, ἣτις συνεκλόνησε τὸν κόσμον.

Οἱ Ἀπόστολοι, πτωχοὶ χωρικοὶ ἢ τελῶναι καὶ ἰδίως πτωχοὶ ἄλιεῖς, ἦσαν στενωῶς συνδεδεμένοι πρὸς τὸ περιβάλλον των. Π ρ ὀ τῆς κλήσεώς των ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ ἔζων ἐντὸς τοῦ λίαν περιωρισμένου κύκλου τῶν τοπικῶν καὶ ἐπαγγελματικῶν των σχέσεων. Ὡσαύτως μ ε τ ἂ τὴν πρώτην των κλήσιν. ἐπέστρεφον εἰς αὐτάς, ὡσάκις ἠδύναντο. Ἀπητήθησαν πολλαὶ νουθεσίαι καὶ συστάσεις ἐκ μέρους τοῦ Διδασκάλου, διὰ νὰ Τὸν ἀκολουθήσουν στενότερον καὶ περισσότερον χρόνον. Ἦδη μετὰ τὸν θάνατόν Του ἐπτά ἐξ αὐτῶν εἶχον ἐπιστρέφει πάλιν εἰς τὴν ἐργασίαν των παρὰ τὴν λίμνην τῆς Γεννησαρέτ. Βλέπομεν ἐνταῦθα τὸν νόμον τῶν μικρῶν ἀνθρώπων. Εἶναι ἐξόχως δύσκολον τὸ νὰ ἐξέλθουν ἐκ τοῦ στενοῦ κύκλου τῆς ζωῆς καὶ δράσεώς των, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἔχουν συνηθίσει καὶ τὸν ὁποῖον ἀγαποῦν, παρὰ τὴν σκληρότητα καὶ τὰς δυσκολίας, τὰς ὁποίας ὁ κύκλος οὗτος παρουσιάζει. Εἶναι ἄνθρωποι δειλοί, οἵτινες ἐγκαταλείπουν τὸν Διδάσκαλόν των καὶ διασκορπίζονται, μόλις ἀντικρῶν τὴν ρωμαϊκὴν σπειραν εἰς τὸν κῆπον τῆς Γεθσημανῆ. Προδίδουν, ὡς ὁ Πέτρος, τὸν Διδάσκαλόν των καὶ μάλιστα μεθ' ὄρκου, ἐγκαταλείπουν Αὐτὸν μόνον εἰς τὰ φρικτὰ πάθη Του καὶ κλείονται εἰς τὰς οἰκίας διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων.

Ἄλλ' ὅποια εἶναι ἡ μεταβολὴ των μετὰ τὴν ἀπόκτησιν τῆς ἀπολύτου βεβαιότητος, ὅτι «ἠγέρθη ὁ Κύριος ὄντως»! Οἱ ἀπογοητευμένοι, οἱ ἀποτεθαρρημένοι καὶ διεσπαρμένοι μετεβλήθησαν αἴφνης εἰς τολμηροτάτους ἄνδρας. Αὐτοὶ οἱ «χωρικοί», οἱ «ἐπαρχιώται», οἱ «Γαλιλαῖοι» ὀλίγον μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἰησοῦ εὐρίσκονται εἰς τὰς πλέον ἀπομεμακρυσμένας χώρας. Ὁ Σίμων Πέτρος εὐρέθη εἰς Ρώμην. Ὁ Ἀνδρέας

ἐκήρυξε τὸ Εὐαγγέλιον εἰς τὴν Βιθυνίαν, τὴν Σκυθίαν, τὰς παραλιακὰς πόλεις τοῦ Εὐξείνου Πόντου, τὸ Βυζάντιον, τὴν Ἑλλάδα. Ὁ Ἰάκωβος ὁ Ζεβεδαιὸς ἐφονεύθη ἐν Ἱεροσολύμοις ὑπὸ τοῦ βασιλέως Ἀγρίππα τοῦ Α΄. Ὁ Ἰωάννης ὁ Εὐαγγελιστὴς εὐρίσκεται εἰς τὴν Ἔφεσον καὶ εἰς τὴν Πάτιον. Ὁ Φίλιππος κηρύττει τὸν Ἀναστάντα εἰς τὴν Ἱεράπολιν τῆς Φρυγίας. Ὁ Βαρθολομαῖος δρᾷ ἱεραποστολικῶς ἐν ταῖς περιοχαῖς τῆς Μεσοποταμίας. Ὁ Ματθαῖος ἔφθασε μέχρι τῆς Αἰθιοπίας, ὁ Θωμᾶς εἰς τοὺς Πάρθους καὶ τὰς Ἰνδίας κ.ο.κ.

Ὀλίγον μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἰησοῦ οὐδεὶς τῶν Ἀποστόλων ἀπαντᾷται εἰς τὸν στενὸν κύκλον τῆς ἰδιαίτερας τοῦ πατρίδος καὶ οὐδεὶς ἀσχολεῖται μὲ τὸ ἐπάγγελμά του. Τί συνετέλεσεν, ὥστε οἱ Ἀπόστολοι νὰ περιέρχωνται τὴν Οἰκουμένην, «τεσσαράκοντα παρὰ μίαν» πολλάκις λαμβάνοντες, ραβδιζόμενοι, λιθαζόμενοι, ναυαγοῦντες, «ὁδοιπορίας πολλάκις, κινδύνοις ποταμῶν, κινδύνοις ληστῶν, κινδύνοις ἐκ γένους, κινδύνοις ἐξ ἔθνων, κινδύνοις ἐν πόλει, κινδύνοις ἐν ἔρημῳ, κινδύνοις ἐν θαλάσῃ, κινδύνοις ἐν ψευδαδέλφοις, ἐν κόπῳ καὶ μόχθῳ, ἐν ἀγρυπνίαις πολλάκις, ἐν λιμῷ καὶ δίψει, ἐν νηστείαις πολλάκις, ἐν ψύχει καὶ γυμνότητι»; (Β΄ Κορ. 1α΄, 24 - 27).

Ἡ μοναδικὴ ἐν τῇ παγκοσμίῳ ἱστορίᾳ μεταβολὴ αὕτη ἀποκλείει οἰανδήποτε συμφωνίαν τῶν Ἀποστόλων πρὸς ἐξαπάτησιν τοῦ κόσμου. Χαρακτηριστικῶς λέγει σχετικῶς ὁ Εὐσέβιος Καισαρείας (εἰς νεοελληνικὴν ἀπόδοσιν): «Ποιὰ δὲ ἡ πιθανοφάνεια τοῦ νὰ νομίζῃ κανεὶς, ὅτι ὅλοι συνεφώνησαν νὰ εἴπουν ψέματα;... Ἀπὸ ποῦ προῆλθεν εἰς αὐτοὺς ἡ ὁμόφωνος εἰς ὅλα μαρτυρία των; Ἡ μέχρι θανάτου συμφωνία τῶν φρονημάτων;... Πῶς αὐτοὶ ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα δῆθεν δὲν ἔγιναν καὶ δὲν ἠκούσθησαν ἀκόμη εἰς τοὺς χρόνους των, τὰ ἐμαρτύρουν μὲ ἕν στόμα ὡς γεγονότα, παρέχοντες μάλιστα μέχρι θανάτου ἐγγύησιν διὰ τὴν ὁμολογίαν (των), ἐὰν ποτὲ λοιπόν, ἀφοῦ συνηθροίσθησαν εἰς τὸ ἴδιον μέρος καὶ ἔκαμαν συνωμοσίαν, δὲν συνεφώνησαν μεταξύ των νὰ πλάσουν καὶ νὰ παράσχουν ψευδεῖς πληροφορίας διὰ πράγματα, τὰ ὁποῖα δὲν εἶχον γίνεαι; Καὶ ποίους λόγους εἶναι πιθανὸν ὅτι ἐχρησιμοποίησαν

οὔτοι διὰ τὰς συμφωνίας αὐτάς, ἐὰν ὄχι τέλος πάντων τοιούτους περίπου;

«Ἄνδρες φίλοι, ὅσον ἀφορᾶ μὲν εἰς τὸν χθεσινὸν βεβαίως καὶ πρὸ ὀλίγου χρόνου ὑπάρξαντα ἀπατεῶνα καὶ διδάσκαλον τῆς πλάνης, ὁ ὁποῖος κάτω ἀπὸ τὰ μάτια ὄλων μας ὑπέμεινε τὴν ἐσχάτην τιμωρίαν, ἡμεῖς περισσότερον ἀπὸ ὄλους γνωρίζομεν καλὰ μὲ κάθε ἀκρίβειαν ποῖος ὑπῆρξε κάποτε, ἐφ' ὅσον ἔχομεν γίνεαι κάτοχοι τῶν μυστικῶν του· εἰς ὄλους μὲν ἐφαίνετο σεβαστός, καὶ ἐνόμιζεν, ὅτι εἶχε κάτι περισσότερον ἀπὸ τοὺς πολλούς, ἐνῶ (εἰς τὴν πραγματικότητα) δὲν παρουσίαζε τίποτε τὸ μέγα καὶ ἄξιον τῆς ἀναστάσεως, ἐκτὸς ἐὰν κανεῖς ὁμιλίῃ διὰ τὴν γεμάτην ἀπὸ δόλον καὶ ὑπουλον τρόπον συμπεριφορὰν του καὶ διὰ τὸ ὅτι ἐδίδαξεν εἰς ἡμᾶς τοὺς ἰδίους πράγματα διεστραμμένα καὶ ἀλαζονείαν, ἢ ὁποία δημιουργεῖται διὰ τῆς ἀπάτης. Εἰς ἀνταπόδοσιν πάντων τούτων, ἀφοῦ δώσωμεν τὰ δεξιὰ μας χέρια ὁ εἷς εἰς τὸν ἄλλον, ὅλοι μαζὶ ἄς συμφωνήσωμεν νὰ παρουσιάσωμεν ὁμοφώνως μίαν πλάνην εἰς ὄλους τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἄς λέγωμεν, ὅτι ἔχομεν ἴδει αὐτὸν νὰ ἔξη προσφέρει ὄρασις εἰς τοὺς τυφλοὺς, πρᾶγμα ποὺ κανεῖς ἀπὸ ἡμᾶς ποτὲ δὲν ἐπληροφόρηθη καλῶς· καὶ ὅτι παρέοχεν εἰς τοὺς κωφοὺς τὴν ἀκοήν, πρᾶγμα ποὺ κανεῖς ἀπὸ ἡμᾶς ποτὲ δὲν ἤκουσε· καὶ ὅτι ἐκαθάρισε λεπρούς καὶ ἀνέστησε νεκρούς· καὶ διὰ νὰ ὁμιλήσωμεν γενικῶς, ἄς ἰσχυρίζωμεθα, ὅτι ἔχουν συμβῆ ἀληθινὰ ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα οὔτε εἶδομεν νὰ πραχθοῦν, οὔτε ἠκούσαμεν νὰ λεχθοῦν ἐκ μέρους αὐτοῦ. Ἄλλα καὶ ἐπειδὴ τὸ πρόσφατον τέλος τῆς ζωῆς του παρουσίασε περιλάλητον καὶ φανερόν τὸν θάνατον, ὥστε νὰ μὴ δυνάμεθα νὰ ἀποκρύψωμεν αὐτόν, ἡμεῖς ἐν τούτοις ἄς καταλύσωμεν καὶ τοῦτον μὲ ἰσχυρογνωμοσύνην, μαρτυροῦντες πολὺ ἀναισχύντως ὅτι μετὰ τὴν ἐκ νεκρῶν ἐπάνοδον εἰς τὴν ζωὴν συναναστρέφη μάλιστα ὄλους ἡμᾶς καὶ ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ζωὴν τοῦ σπιτιοῦ μας καὶ εἰς τὸ συνηθισμένον φαγητόν... Ἄς ψευδώμεθα λοιπὸν ὄλοι μαζὶ συμφώνως καὶ ἄς ὑποκρινώμεθα πρὸς ὄφελος οὐδενός, οὔτε ἡμῶν, οὔτε τῶν ἐξαπατημένων, ἀλλὰ οὔτε καὶ αὐτοῦ, ὁ ὁποῖος ἐκθειάζεται ἀπὸ ἡμᾶς ψευδῶς. Ἄς ἀπλώσωμεν

δὲ τὸ ψεῦδος ὄχι μόνον εἰς τοὺς ὁμοιογενεῖς, ἀλλὰ καὶ εἰς ὄλους τοὺς ἀνθρώπους, ἀφοῦ παρουσιασθῶμεν διὰ τὰ ὁμιλήσωμεν εἰς αὐτούς, καὶ ἄς γεμίσωμεν ἐντελῶς ὀλόκληρον τὴν οἰκουμένην μὲ τὰ ψεύδη, τὰ ὅποια ἔχουν περὶ αὐτοῦ (τοῦ Χριστοῦ) συμφωνηθῆ ἀπὸ ἡμᾶς... Εἰς τὸν ζῆλον δὲ διὰ δρᾶσιν ἄς μὴ ὑστερῆ κανεῖς ἀπὸ ἡμᾶς. Διότι δι' αὐτά, πού θὰ τολμήσωμεν, δὲν εἶναι ἀσήμαντος ἡ ἄμιλλα διὰ τὴν βράβευσιν, ἐφ' ὅσον δὲν θὰ μᾶς περιμένουν τὰ τυχαῖα βραβεῖα, ἀλλ' αἱ τιμῶραι, πού προβλέπονται, ὡς εἶναι φυσικόν, εἰς ἕκαστον λαὸν ἀπὸ τοῦ νόμου, δηλαδὴ δεσμὰ καὶ βασανιστήρια καὶ φυλακαὶ καὶ φωτιὰ καὶ (ἀναμιμένο) σίδηρο καὶ σταυροὶ καὶ ἄγρια θηρία».

Ἄρα γε φαίνονται αὐτὰ πιθανὰ ἢ ἀληθινὰ; Καὶ βέβαια, ἐὰν (τὰ κηρυττόμενα ὑπ' αὐτῶν) ἦσαν ψεύδη, τὰ ὅποια εἶχον πλασθῆ ὑπ' αὐτῶν κατὰ συνθήκην, εἶναι ἄξιον θαυμασμοῦ, πῶς τόσον μέγα πλῆθος διεφύλαξε μέχρι θανάτου τὴν συμφωνίαν διὰ τὰ πλαστὰ ψεύδη, καὶ κανεῖς ποτὲ ἀπὸ αὐτούς, τραπεῖς τυχὸν εἰς φυγὴν ἐκ φόβου δι' ὅσα ἔγιναν εἰς ἐκεῖνους πού εἶχον φονευθῆ προηγουμένως, δὲν ἀπεσῦρθη ἀπὸ τὴν συντροφίαν, οὔτε ἐκήρυξεν ἀντίθετα εἰς τὰ κηρύγματα τῶν ἄλλων ἀποκαλύπτων ἐκεῖνα, πού εἶχον συμφωνηθῆ».

Οἱ λόγοι οὗτοι τοῦ Εὐσεβίου δεκνύουν, ὅτι ἡ ἠρωϊκὴ δρᾶσις τῶν Ἀποστόλων δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ὀφείλεται εἰς συμφωνίαν πρὸς ἐξαπάτησιν τοῦ κόσμου. Ἡ κινητήριος δύναμις τῆς καταπληκτικῆς τῶν δραστηριότητος ἦτο ἡ ἄμεσος προσωπικὴ τῶν ἐμπειρία. Ὁ Πέτρος καὶ ὁ Ἰωάννης διεκήρυξαν ἐνώπιον τοῦ Συνεδρίου: «Οὐδὲν δυνάμεθα ἡμεῖς ἢ εἶδομεν καὶ ἠκούσαμεν μὴ λαλεῖν» (Πράξ. δ', 20). Πάντες οἱ Ἀπόστολοι ἠδύναντο νὰ ἐπαναλαμβάνουν: «Ὁ ἀκηκόαμεν, ὃ ἐωράκαμεν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἡμῶν, ὃ ἐθεασάμεθα καὶ αἱ χεῖρες ἡμῶν ἐψηλάφησαν... ἀπαγγέλλομεν ὑμῖν» (Α' Ἰωάν. α', 1-3).

Καθηγητὴς ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Κοσμήτωρ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς

τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Χ Ω Ρ Ι Σ Φ Ω Σ*

3. Ἄλλ' οἱ ἄνθρωποι ἠγάπησαν μᾶλλον τὸ σκότος παρά τὸ φῶς.

Ἡ πρώτη ἀντίδρασις τοῦ ἀνθρώπου κατὰ τοῦ κηρύγματος τῆς ἀγάπης καὶ τῆς εἰρήνης ἦτο ἡ σύλληψις καὶ ὁ σταυρικὸς θάνατος τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ φωτός. Ἐπηκολούθησαν διαβρωτικαὶ ἐνεργεῖαι — ἐνίοτε καὶ ἐκ πλάνης — ἐντὸς τῶν κόλπων τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας καὶ οἱ κατὰ τῆς θρησκείας τοῦ φωτός ἀπεριγράφτου φρίκης διωγμοί. Ἄλλὰ τὸ φῶς δὲν ἔσβυσεν. Ἐνίκησεν ἡ ἀλήθεια. Καὶ ὁ κόσμος εἰσῆλθεν εἰς μίαν νέαν περίοδον τῆς ἱστορίας του, καθ' ἣν αἱ ἠθικαὶ ἀξίαι καὶ ἡ ἀξία τῶν ἔργων καὶ αὐτῆς τῆς ζωῆς ἐτίθεντο πλέον ὑπὸ τὸ φῶς τῆς Χριστιανικῆς πίστεως. Δὲν εἶναι ἀντικείμενον τῆς παρουσίας νὰ κρίνωμεν μέχρι ποίου σημείου καὶ κατὰ πόσον ἐπέδρασεν ἐπὶ τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς καὶ τῆς ἀνθρωπίνης σκέψεως τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου. Τυχᾶναι ὅμως γενικῶς παραδεδεγμένον, ὅτι τὸ ἀνέσπερον τῶν Ἱεροσολύμων φῶς, καθαρῶς ἔδειξεν ὅτι καλὸν ἐπαρουσίαζε τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα, ἐδημιούργησε τὰς βάσεις τοῦ σημερινοῦ πολιτισμοῦ. Ἄν ὁ πολιτισμὸς αὐτὸς δὲν εἶναι οἷος ἡδύνατο νὰ εἶναι, ἀποτελεῖ ἄλλο ζήτημα. Τὸ γεγονὸς εἶναι ὅτι τὸ φῶς τοῦ Χριστοῦ ἐπεσήμανεν ἅπαξ διὰ παντός καὶ διέστειλε τὸ ὑγιὲς ἀπὸ τοῦ ἀσθενοῦς, τὸ ἀληθὲς ἀπὸ τοῦ ψευδοῦς, τὸ ἀγαθὸν ἀπὸ τοῦ κακοῦ, τὸ θεῖον ἀπὸ τοῦ ἀνθρωπίνου. Καὶ μᾶς ἐκάλεσεν ὅλους νὰ ἐπιλέξωμεν μεταξὺ τοῦ φωτός καὶ τοῦ σκότους. Ἄλλὰ ἡ ὁδὸς ἡ ἄγουσα εἰς τὰς φωτεινὰς κορυφὰς τῆς τελειώσεως εἶναι στενὴ καὶ ἀνάντης, ἐνῶ ἡ ἀπάγουσα πρὸς τὸ σκότος εὐρείαι καὶ κατωφερὴς καὶ διακεκοσμημένη μετὰ τὴν δόξαν τοῦ κόσμου τούτου. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον καὶ διὰ τὴν ἀσθένειαν τῆς σαρκὸς οἱ ἄνθρωποι, καίτοι ἐγνώρισαν τὸ φῶς καὶ ἐσαγηνεύθησαν ἀπὸ τὴν λαμπρότητα καὶ τὴν γοητείαν του, ἐν τούτοις «ἠγάπησαν μᾶλλον τὸ σκότος ἢ τὸ φῶς». Διατί; «Ἦν γὰρ πονηρὰ αὐτῶν τὰ ἔργα» (Ἰωάν. γ' 19). Διὰ τοῦτο καὶ τὸν Χριστὸν κατεδίωξαν καὶ ἐσταύρωσαν καὶ πάντα δίκαιον θὰ διώκωσι καὶ θὰ συσταυρῶσι μετὰ τοῦ Χριστοῦ. Διὰ τοῦτο καὶ ὅσοι ἐπίστευσαν δὲν ἠδυνήθησαν ὅλοι νὰ φέρουν εἰς πέρας μέχρι τελευτῆς τοῦ βίου των ἀνημμένον τὸ φῶς τῆς εἰς Χριστὸν ἐλπίδος, οὐδὲ νὰ παρουσιάσουν ἐν τῷ σώματι των σημεῖα ἀποδεικνύοντα ὅτι συνεσταύρωσαν τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 233 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 11-12 τεύχους.

Ἐκάμφθησαν καὶ ἐγκατέλειψαν τὸν καλὸν ἀγῶνα. Ἐπανήλθον εἰς τὸ σκότος, διότι τὰ ἔργα τῶν ἦσαν εἰργασμένα ἐν τῷ σκότει. Τὸ φῶς τῆς ἀληθείας ἀποκαλύπτει τὰ ἐλατήρια καὶ τὸν χαρακτῆρα τῶν πράξεων τοῦ ἀνθρώπου. Ἐπειδὴ δὲ ἐλάχιστα ἐκ τῶν πράξεών μας καὶ τῶν ἐνθυμήσεών μας εἶναι σύμφωνοι μὲ τὸν Θεῖον Νόμον καὶ δὲν ἀντέχουν εἰς τὸ φῶς καὶ εἰς τὸν ἔλεγχον, διὰ τοῦτο προτιμῶμεν τὸ σκότος. Μισοῦμεν τὸν Χριστὸν, διότι ἀγαπῶμεν τὴν ἀμαρτίαν καὶ ἐμμένομεν εἰς αὐτήν.

Εἴμεθα ὡς ἐκ τούτου ἔνοχοι ἐνώπιον τῆς Θεῖας κρίσεως, διότι, ἐνῶ εἶδομεν τὸ φῶς τὸ ἀληθινὸν καὶ ἐλάβομεν πνεῦμα ἐπουράνιον, μετεμορφώθημεν καὶ πάλιν εἰς υἱοὺς ἀπωλείας. Ζῶμεν ἡμεῖς οἱ χριστιανοί, ὡς οἱ ἀσπάλακες, εἰς τὸ σκότος. Ὅποια καταισχύνῃ! Ὅποια βλασφημία κατὰ τοῦ Τιμίου καὶ Ζωοποιοῦ Σταυροῦ! Καὶ ὅποια κατάπτωσις ὀρθοσκευτικῆς συνειδήσεως νὰ παρουσιαζώμεθα γυμνοὶ καὶ τετραχλησμένοι ἀπὸ παντὸς ἔργου ἀγαθοῦ ἐνώπιον τοῦ μεγάλου καὶ ἐπουρανοῦ Κριτοῦ! Ἐλάβομεν τὴν μεγαλύτεραν δωρεάν, τὴν ἐξ ἀποκαλύψεως ἀλήθειαν, καὶ τὴν ἐλαττίσαμεν. Ἐλάβομεν τὸ πολῦτιμον τάλαντον καὶ τὸ ἐκρύψαμεν ὑπὸ τὴν γῆν. Ἐὰν ἦτο μεθ' ἡμῶν ὁ ἀπόστολος Παῦλος, θὰ μᾶς ὠνόμαζεν ἀσφαλῶς «ἐχθροὺς τοῦ σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ» (Φιλιπ. γ' 18) καὶ θὰ προέβλεπεν ὅτι τὸ τέλος ἡμῶν θὰ ἦτο ἡ ἀπώλεια.

Ἀγαπητοί, τέχνα φωτός, οἰκοδομῆ πνευματικῆ ἐν τῷ θεμελίῳ τοῦ Χριστοῦ, ἃς ἀναμνησθῶμεν «ὅποιοί ποτε ἦμεν», μακρὰν τοῦ Θεοῦ, ξένοι τῶν ἐπαγγελιῶν αὐτοῦ, «ἐλπίδα μὴ ἔχοντες» καὶ ὅποιας τιμῆς ἠξιώθημεν χάριτι Θεοῦ, τοῦ δόντος τὸν Ἰῶν αὐτοῦ ἀντίλυτρον πρὸς κάθαρσιν τῶν ἡμετέρων ἁμαρτιῶν, ἵνα τοῦ λοιποῦ ζῶμεν ἐν τῷ φωτὶ τῆς ἐν Χριστῷ πνευματικῆς ζωῆς. Ὡς τοιοῦτοι ἃς παύσωμεν ἔστω καὶ ἀπὸ σήμερον «συγκοινωνοῦντες τοῖς ἔργοις τοῖς ἀκάροις τοῦ σκότους» καὶ ἃς δοκιμάζωμεν «τί ἐστὶν εὐάρεστον τῷ Κυρίῳ», («ἐξαγοραζόμενοι τὸν καιρὸν, ὅτι αἱ ἡμέραι πονηραὶ εἰσι») (Ἐφεσ. ε' 16) καὶ μὲ καρδίαν παλλομένην ἀπὸ μετάνοιαν καὶ πλημμυρισμένην ἀπὸ τὸ φῶς τοῦ Θεοῦ, ἃς ἐπικαλεσθῶμεν τὸν Κύριον, χρησιμοποιοῦντες τοὺς γλυκεῖς λόγους τοῦ Ψαλμωδοῦ, ἵνα ἐξακολουθῇ φωτίζων τὸν δρόμον τῆς ζωῆς μας «Ὅτι σὺ φωτιεῖς λόγγον μου, Κύριε ὁ Θεός μου, φωτιεῖς τὸ σκότος μου» (Ψαλμ. ιζ' 29).

† Ὁ Δράμας ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

Ο ΜΟΝΑΧΙΚΟΣ ΒΙΟΣ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΝΕΩΤΕΡΑΝ ΕΛΛΑΔΑ *

Τὸ ὑπόμνημα ἐπεδόθη εἰς τοὺς παραλήπτας του κατὰ τὸ ἔτος 1922. Ἡ Ἐθνοσυνέλευσις ἠσχολήθη μὲ τὸ θέμα στίς 13 Ἰουνίου. Ἐκεῖ παρά τις ἀγαθὲς εἰσηγήσεις τοῦ βουλευτοῦ Δ. Βοκοτοπούλου, τὸ θέμα συνήντησε τὴν πείσμονα ἄρνησι τοῦ τότε Πρωθυπουργοῦ Δ. Γούναρη, καὶ ἔτσι ἐψηφίσθη ὁ ἀντικλησιαστικὸς νόμος 2922 περὶ ἀναγκαστικῆς ἀπαλλοτριώσεως τῶν μοναστηριακῶν κτημάτων καὶ κατεφέρθη δεινὸν πλήγμα κατὰ τῆς Ἐκκλησίας, καὶ μάλιστα εἰς ἐποχὴν ἐθνικῶς κρίσιμον ἕνεκα τοῦ μικρασιατικοῦ πολέμου. Θὰ ἐπερίμενε κανεὶς τίς ὄρες τοῦλάχιστον αὐτὲς οἱ ἰθύνοντες τίς τύχες τοῦ ἔθνους νὰ εἶχαν μεγαλύτερη εὐαισθησία στὰ θέματα τῆς Ἐκκλησίας καὶ νὰ ἐπιζητοῦσαν τὴν ἐξιλέωσίν των μὲ νόμιμες παραχωρήσεις ὑπὲρ αὐτῆς. Ἀλλὰ τὰ πολιτικὰ καὶ κομματικὰ πάθη τοῦ καιροῦ ἐκείνου, τόσο πολὺ εἶχαν τυφλώσει τοὺς ἀνθρώπους, ποῦ δὲν ἔβλεπαν μπροστά των τίποτε ἄλλο ἀπὸ τὴν ψῆφο καὶ τὴν μὲ κάθε μέσο ἐξασφάλισίν της. Ἔτσι ἡ παραχώρησι τῶν μοναστηριακῶν κτημάτων στοὺς ἀγρότες ἐπαιξε ἕναν ἐπείσχυτον ρόλο ψηφοθηρίας, ποῦ γινόταν «μὲ ξένα κόλυβα», μιὰ καὶ ἡ Ἐκκλησία δὲν διέθετε ψήφους, ἐνῶ εἶχε στὰ χέρια της τὸ δέλεαρ γιὰ τὴν ψῆφο τῶν ἄλλων.

Ἔτσι γιὰ ἄλλη μιὰ φορὰ ἐρχόταν ἡ Πολιτεία νὰ ἐπιβεβαιώσῃ τὴν παλιά της τακτικὴ καὶ πολιτικὴ ἔναντι τῆς Ἐκκλησίας. Τακτικὴ συστηματικῆς διαβρώσεως αὐτῆς μὲ κάθε τρόπο. Ἀλλὰ καὶ ἡ Ἐκκλησία δὲν κατάρθωσε νὰ ἀντιμετωπίσῃ μὲ ἐνωμένες τίς δυνάμεις της τίς ἀντικανονικὰς αὐτὰς καὶ παράνομες πολιτικὰς βλέψεις. Πολὺ ὀλίγα ὑπῆρξαν τὰ χρονικὰ διαστήματα, ποῦ ἡ Ἐκκλησία ἦτο ἠνωμένη. Τίς περισσότερες φορὰς τὰ κομματικὰ εἰσχωροῦσαν καὶ στὸν ἐκκλησιαστικὸν χῶρον καὶ ἡ Ἐκκλησία ἐδοκίμαζε τίς θυελλὰς καὶ τρικυμίας τῶν πολιτικῶν μας ἀνωμαλιῶν. Δὲν εἶχε περάσει πολὺς καιρὸς καὶ ὁ Θεόκλητος, Μητροπολίτης τότε Ἀθηνῶν, ἐξεθρονίζετο τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1923, ἐνῶ ἦσαν νωπὲς ἀκόμη οἱ πληγὰς στὸν οἰκονομικὸ ὄργανισμὸν τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τὴν ἀπαλλοτριώσιν τῆς περι-

---

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 267 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 13-14 τεύχους.

Ποιμαντικά Θέματα

Η ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ ΟΡΑΣΙΣ *

Οὕτω λοιπὸν ὁ ὅρος ψυχολογικὴ ὄρασις εἶναι κατάλληλος πρὸς δῆλωσιν τῆς ἰκανότητος τοῦ ποιμένου νὰ ἐνεργῇ ψυχοπνευματικὰς διερευνήσεις. Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ δὲ αὐτό, τὸ ὁποῖον θὰ ἐπεβάλλετο νὰ ὑπογραμμισθῇ ἐνταῦθα, εἶναι ἐν πρώτοις ἡ συνειδητοποιήσις ἐκ μέρους τοῦ ποιμένου τῆς ἀ ν ά γ κ η ς τῆς ψυχολογικῆς ὁράσεως. Οὕτως πράγματι ἄνευ τῆς ποιμαντικῆς αὐτῆς αἰσθήσεως δὲν δύναται νὰ διεξάγῃ ἐπιτυχῶς τὸ ἔργον του. Διότι ὁ ποιμαντικὸς διάλογος εἶναι κυρίως διάλογος τοῦ ποιμένου μετὰ τὴν ἐσωτερικότητα τοῦ ποιμαινομένου. Εἰς τὰς πλείστας τῶν περιπτώσεων ὁ ἄνθρωπος προσπαθεῖ νὰ φαίνεται ὅ,τι «πρέπει» νὰ φαίνεται. Ἀλλὰ θεβαίως συνήθως δὲν εἶναι ὅ,τι φαίνεται. Ὁ ἐσωτερικὸς κόσμος αὐτοῦ εἶναι κεκαλυμμένος ἀδιαφανῶς.

Ἐξ ἄλλου ἡ σύγχρονη ψυχολογία ἔχει καταδείξει πειστικῶς ὅτι ὑπάρχει συνήθως μία ἀξιόλογη διάστασις μεταξὺ τοῦ «προσωπεῖου» ἐκάστου ἀνθρώπου καὶ τῆς ἐσωτερικότητος αὐτοῦ. Κάθε ἄνθρωπος, ἐνσυνειδήτως ἢ ἀσυνειδήτως, θέλει νὰ φαίνεται ὅ,τι «πρέπει» νὰ φαίνεται, καὶ ἡ σκοπιμότης αὐτῆ ἔχει πάντοτε ψυχο-

---

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 266 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 13-14 τεύχους.

ουσίας τῆς. Κι' ὅμως σὲ τόσο τραγικὰς στιγμὰς εὗρισκαν χῶρον προσπελάσεως τὰ μικρὰ πάθη καὶ ἡ Ἐκκλησία μετεβάλλετο σὲ ἓνα θέατρο πολιτικῶν διαμαχῶν, με ἀποτέλεσμα νὰ δικαιώνεται ἡ Πολιτεία γιὰ τὴν περιφρονητικὴ τῆς στάσι ἀπέναντι τῶν δικαιομάτων τῆς Ἐκκλησίας. Αὐτὸς εἶναι ὁ μεγάλος πειρασμὸς τῆς Ἐκκλησίας μας. Γιατὶ ἂν ἔλειπαν αὐτά, ἂν ἡ Ἱεραρχία ἦτο ἠνωμένη στὴν διεκδίκησι τῶν κανονικῶν δικαίων τῆς, τότε καμμιά Πολιτεία δὲν θὰ ἠμποροῦσε νὰ ἐπιβληθῇ σ' αὐτὴν καὶ νὰ ἀδικήσῃ τὴν Ἐκκλησίαν. Καμμιά πολιτειακὴ δύναμι, ὑπὸ οἷον-δήποτε μανδῦαν, δὲν θὰ τολμοῦσε νὰ ἀντισταθῇ σὲ μιὰ Ἐκκλησίαν, πού θὰ τραβοῦσε με αὐτοθυσίαν τὸν δρόμον τῆς ἀποστολῆς τῆς μέσα στὸν κόσμον. Δυστυχῶς ὅμως τὰ πράγματα δὲν ἦσαν ἔτσι. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ Πολιτεία ἀνέκαθεν ἔπαιζε με ἄνεσι τὸ ἀπαίσιον παιγνίδι τῆς εἰς βάρος τῆς Ἐκκλησίας.

(Συνεχίζεται)

Ἄρχιμ. ΧΡΙΣΤΟΔ. ΠΑΡΑΣΚΕΥΑ·Ι·ΔΗΣ

λογικὴν ἀφετηρίαν, σχετιζομένην μὲ τὸν ψυχικὸν ἀγῶνα τοῦ ἀνθρώπου πρὸς «κοινωνικὴν» ἐπιδίωξιν ἐντὸς τοῦ περιβάλλοντός του. Πρὸς ἐπίτευξιν τῆς σκοπιμότητος αὐτῆς, ὁ ἀσυνείδητος ἰδίᾳ ψυχικὸς ὀργανισμὸς τοῦ ἀνθρώπου μετέρχεται ἕνα πλήθος «τεχνασματων» καὶ θέτει εἰς λειτουργίαν μίαν ποικιλίαν «μηχανισμῶν». Ἡ προσποίησις, ἢ ὑποκρισία, ὁ φαρισαϊσμός, τὸ προσωπεῖον καὶ τόσαι ἄλλαι ψυχικαὶ ἀντιδράσεις παραποιοῦν εἰς τοιαύτην ἔκτασιν τὴν εἰκόνα τοῦ ἀνθρώπου, ὥστε μόνον ὀξεία καὶ διεισδυτικὴ ψυχολογικὴ ὄρασις δύναται νὰ κατέλθῃ μέχρι τοῦ αὐθεντικοῦ βάθους τῆς προσωπικότητος, προκειμένου νὰ «γνωρίσῃ» αὐτήν. Ὁ ποιμὴν δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἀρκῆται εἰς τὰ λεγόμενα καὶ εἰς τὰ φαινόμενα. Δὲν πρέπει νὰ πείθεται, χωρὶς νὰ εἶναι πλήρως βέβαιος. Διότι εἰς τὰς περιπτώσεις, κατὰ τὰς ὁποίας ἀποδέχεται οὗτος αὐτὸ μόνον, τὸ ὅποιον φαίνεται, κινδυνεύει νὰ ἀστοχήσῃ εἰς τὸ ἡγετικόν του ἔργον.

Ἐπομένως ἡ ποιμαντικὴ αἴσθησις τῆς ψυχολογικῆς ὄρασεως, ὡς ἱκανότης διερευνήσεως τοῦ βάθους τῆς προσωπικότητος τοῦ πιστοῦ, εἶναι ἐν ἑκ τῶν πλέον ἀξιολόγων ὀργάνων τῆς διακονίας τοῦ ποιμένος. Ὁ ποιμαντικὸς νοῦς, ὁ ὁποῖος «ὄρᾳ» τὰ ὄρώμενα εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ προβληματιζομένου πιστοῦ, εἶναι τὸ «ἡγεμονικόν» ὄργανον τοῦ ποιμαντικοῦ ἔργου.

Ἄλλ' ὡς ἐν ἀρχῇ εἶπομεν, ἡ ψυχολογικὴ ὄρασις εἶναι μία ἱκανότης, ἢ ὁποία δὲν ἀποκτᾶται διὰ τῆς θεωρητικῆς (μόνον) μαθήσεως, ἀλλὰ ἀναπτύσσεται ὡς ἐνδογενὴς λειτουργία τῆς προσωπικότητος, ὀφειλομένη κυρίως εἰς τὴν ποιμαντικὴν εὐαισθησίαν τοῦ ἱερέως καὶ δὴ εἰς τὸ ἐκλεπτυσμένον αἶσθημα τῆς ποιμαντικῆς του εὐθύνης. Πρωτίστως εἶναι αὕτη μία ἀνάβλεψις εἰς τὸ βάθος τῆς ἰδίας ἀτομικότητος, ἔπειτα δὲ ἀποβαίνει ὄρασις, διὰ τῆς ὁποίας ὁ ποιμὴν βλέπει εἰς τὸ βάθος τῆς ἀτομικότητος τοῦ πιστοῦ. Εἰς πᾶσαν ἄλλην περίπτωσιν ποιμαντικοῦ διαλόγου δὲν δύναται κανεὶς νὰ ἀναγνωρίσῃ οὐσιαστικὰς προϋποθέσεις ἐπιτυχίας. Ὁ λόγος τοῦ Κυρίου εἶναι ἀψευδῆς (Ματθ. 15, 14).

I. K.

Δι' ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τὸν «Ἐφημέριον» ἀπευθυντέον:
 Πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τοῦ περιοδικοῦ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»,
 Ὁδὸς Ἰωάννου Γενναδίου 14, Ἀθῆναι (140).

ΥΠΑΡΞΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΝΕΟΤΗΣ *

2. Ὑπαρξισμὸς καὶ νεότης.

Ὁ νέος ἄνθρωπος συνήθως δὲν θὰ ἀντιμετωπίσῃ, βέβαια, στὸ σύνολό του τὸ ἔργο ἐνὸς ὑπαρξιστοῦ διανοουμένου, οὔτε θὰ ἐξετάσῃ λεπτομερῶς τὶς μεμονωμένες θέσεις τοῦ ὑπαρξισμοῦ στὶς λογικὲς τῶν συνέπειες. Χωρὶς ἀμφιβολία, ὅμως, θὰ τὸν ἐντυπωσιάσουν ὠρισμένες κατευθύνσεις τῆς ὑπαρξιακῆς σκέψεως, ὅπως ἀντιπροσωπεύονται σὲ πολλὰ φιλολογικὰ ἔργα.

Αὐτὸ ἐξηγεῖται κυρίως ἀπ' τὸ γεγονός, ὅτι ὁ ἴδιος ὁ νέος ἔχει νὰ ξεπεράσῃ μίαν κρίσιν, τὴν περίοδο τῆς ὠριμάνσεως, κατὰ τὴν ὁποία πρέπει νὰ προσπαθῆσῃ νὰ διαμορφώσῃ τὸν προσωπικό του χαρακτήρα. Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ τονίσωμε ἐδῶ σὲ ποία κατάστασι ἀνασφαλείας καὶ ἀβεβαιότητος βρίσκεται ὁ νέος στὴν κρίσιμη αὐτὴ περίοδο τῆς ζωῆς του. Ἄρκει νὰ σημειωθῇ ἐδῶ, ὅτι ὁ Ed. Spranger, ὁ μέγας αὐτὸς παιδαγωγός, ἀναφέρει στὸ βιβλίον του περὶ τῆς ἐφηβικῆς - νεανικῆς ἡλικίας ὅτι «πολὺ δικαιολογημένα γίνεται λόγος γιὰ μίαν δευτέραν γέννησιν σ' αὐτὴν τὴν περίοδον». Πρόκειται γιὰ τὴν θεμελίωσιν καὶ διαμόρφωσιν τῆς προσωπικῆς ὑπάρξεως.

Ὅτι ἔζησε καὶ ζῆ μίαν ὀλόκληρον γενεάν, μίαν ὀλόκληρον ἐποχὴν στὴν κρίσιν τῶν καιρῶν μας, αὐτὸ ἀντικατοπτρίζεται στὸν μεμονωμένο ἄνθρωπον σ' αὐτὸν τὸν σεισμό τῆς περιόδου ὠριμάνσεώς του. Καὶ ἡ οὐσία αὐτῆς τῆς κρίσεως εἶναι ὅτι γεννῶνται πολλὰ ἐρωτηματικά, πολλὰς ἀπορίες, πὺλ τίθενται μὲ πολλὴ κριτικὴ διάθεσιν. Σκοπὸς αὐτῆς τῆς κρίσεως εἶναι ἡ διαμόρφωσιν μιᾶς ὑπευθύνου καὶ ἀνεξαρτήτου προσωπικότητος.

Ἡ γενικὴ κατεύθυνσις τῆς ὑπαρξιακῆς σκέψεως, ὅπως εἶδαμε, μπορεῖ νὰ χαρακτηρισθῇ μὲ μίαν λέξιν: «χειραφέτησις». Χειραφέτησις ἀπὸ ἓνα κόσμον, στὸν ὁποῖον ὑπάρχει νόημα καὶ τάξι, γιὰτὶ ἓνας τέτοιος κόσμος θὰ μπορούσε νὰ θέσῃ περιορισμούς, νὰ στενέψῃ τὸν χῶρον, μέσα στὸν ὁποῖον κινεῖται τὸ ἄτομον. Χειραφέτησις ἀπὸ τὴν κηδεμονίαν ἐνὸς θεμελιωμένου στὴν Φύσιν ἠθικοῦ κόσμου. Τέλος χειραφέτησις ἀπὸ ἓνα Θεόν, ἡ παντοδυναμία τοῦ ὁποῖου θὰ ἀπέκλειε κάθε μορφήν ἐλευθερίας γιὰ τὸν ἄνθρωπον. Ὅτι ἀναφέρομε ἐδῶ, σὰν γενικὴν τάσιν

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 271 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 13-14 τεύχους.

τῆς ὑπαρξιακῆς σκέψεως, ἐκφράζει ἀκριβῶς τὴν συμπεριφορὰ τῶν νέων στὴν περίοδο τῆς ὀριμάνσεως. Ὁ νέος ἄνθρωπος θέλει νὰ ἀπελευθερωθῆ ἀπὸ κάθε ἐνοχλητικὸ δεσμὸ, γιὰ νὰ μπορῆ νὰ ζήσῃ τὴν δική του ζωὴ. Αὐτὸ συμβαίνει πρῶτα - πρῶτα, ὅταν ξεπεράσῃ καὶ ὑπερπηδήσῃ ὅλες ἐκεῖνες τὶς περιοχὰς τῆς ζωῆς, ποὺ μέχρι τώρα τοῦ ἐξασφαλίζουν προστασία καὶ ἀσφάλεια. Ἐγκαταλείπει οἰκογένεια, σχολεῖο, δουλειά, γιὰ νὰ γίνῃ αὐτοτελὴς καὶ αὐτεξούσιος. Οἱ γονεῖς καὶ οἱ διδάσκαλοι δὲν εἶναι αὐθεντίες πὰ γι' αὐτόν. Καὶ ἔτσι ὅλες οἱ ὑποχρεώσεις, ποὺ αὐτοὶ ἀντιπροσωπεύουν, καταργοῦνται πὰ γι' αὐτόν. Αὐτὴ ἡ κατάργησις ἀφορᾷ καὶ τὴν παιδικὴν πίστι τοῦ νέου, τὴν ὁποία αὐτὸς παρέλαβε, ὅπως καὶ πολλὰ ἄλλα καὶ ποὺ δὲν εἶναι ἡ πίστις τοῦ, τὸ δικό του τόλμημα, κάτι ποὺ παραδέχεται ἔπειτα ἀπὸ προσωπικὴ του σκέψι καὶ ἀπόφασιν.

Ἔλεπα ἀπ' ὅλ' αὐτὰ δὲν εἶναι δύσκολο νὰ καταλάβῃ κανεὶς πόσο εὐκόλα μπορεῖ νὰ ἐπιηρεασθῆ ὁ νέος ἀπὸ τὰ συνθήματα τῆς ἀπολύτου ἐλευθερίας - αὐοδοσίας τοῦ ὑπαρξιομοῦ καὶ καταργώντας τὰ πάντα καὶ αὐτὴ τὴν πίστιν, νὰ φθάσῃ σ' ἓνα ἀμοραλισμὸ, ποὺ ἀδιαφορεῖ γιὰ κάθε τι ποὺ σχετίζεται μὲ νόμον ἢ κανόνες.

Τὴν ἔξοδο αὐτὴ τοῦ νέου ἀπὸ τὴν ἀσφάλεια ἐνὸς κόσμου, στὸν ὁποῖο ἐπικρατεῖ μία τάξις, ἀκολουθεῖ ἀναπόφευκτα ἡ ἀπομόνωσις, ἡ μοναξιά. «Δὲν ὑπάρχει κανεὶς ποὺ στὴν βαθειά του μοναξιά νὰ διψᾷ τόσο γιὰ συμπάθεια καὶ κατανόησιν ὅσο ὁ νέος», λέγει ὁ Ed. Spranger. Τὸ βῆμα, ποὺ τὸν ἀπεμάκρυνε ἀπὸ κάθε δέσμευσι, τοῦ ἀφήρесе συγχρόνως κάθε αἴσθημα ἀσφαλείας. Νοιώθει ἀνασφαλῆς, μὴ ἰσορροπημένος καὶ ἀπροσανατόλιστος. Θὰ ἀφῆθῃ νὰ πῆζεται κάτω ἀπὸ τὴν βάσανον τῆς ἀμφιβολίας, τῆς μοναξιάς; Θὰ θελήσῃ νὰ ξεφύγῃ μέσα στὴν ἀνωθυμία μιᾶς ομάδος; μέσα στὴν μάζαν; Θὰ τὸν καταλάβῃ ὁ φόβος ἢ ἡ ἀηδία γιὰ τὴν ζωὴ; Θὰ γίνῃ περιφρονητὴς τοῦ κόσμου καὶ τῶν ἀνθρώπων;

(Συνεχίζεται) Ἄρχ. ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ ΚΑΘΡΕΠΤΙΔΗΣ

Η ΑΦΟΒΙΑ

ΚΑΙ Ο ΦΟΒΟΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ*

β) Καθ' ἐαυτόν.

Ψυχὴ φοβουμένη τὸν Κύριον ἀγρυπνεῖ εἰς τὰς ἐπάλλξεις, ἵνα μὴ γίνῃ θηριάλωτος τοῦ νοητοῦ δράκοντος. «Πρωωρώμην ἐνώπιόν μου τὸν Κύριον διὰ παντός, ἵνα μὴ σαλευθῶ». Κλασσικὸν παράδειγμα ἐν προκειμένῳ παραμένει πάντοτε ὁ πάγκαλος Ἰωσήφ, ἀπωθῶν τὴν γυναῖκα τοῦ Πετεφροῦ. Ὁ δὲ Ἰ. Αὐγουστῖνος λέγει ὅτι αὐτὴ ἡ ἀγρυπνία προσοχὴ εἶναι ἢ προϋπόθεσις διὰ τὴν ἀξιωθῆναι ὁ ἄνθρωπος τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ: «Ἐν ἀληθείᾳ ἔμαθον, λέγει, οὐδὲν δραστηκώτερον εἶναι, εἰς τὸ ἀξιωθῆναί τινα χάριτος, ἢ διαφυλάττειν, ἢ ἀναλαβεῖν, (ἔταν δηλ. θὰ ἔχη ἀπωλέσει αὐτήν), τοῦ ἐν παντὶ χρόνῳ παρίστασθαι ἐνώπιον Κυρίου· οὐκ ἐν τῷ πολλὰ εἶδέναι, ἀλλ' ἐν τῷ πολλὰ φοβεῖσθαι» (Λόγ. δ' εἰς ἐπιστ. Ἰωάννου).

Ὁ φοβούμενος τὸν Θεὸν εἶναι ἰσχυρός. Οὐδεὶς ἄλλος φόβος ἔχει τὴν δύναμιν νὰ κατεξουσιάσῃ τῆς ψυχῆς του. Ἄνελων ὁ τοιοῦτος δύναμιν ἐκ τοῦ Θεοῦ καθίσταται ἀπτόητος ἐνώπιον τῆς θηρικώδους μανίας τῶν φθοροποιῶν ἀνθρώπων, τοὺς ὁποίους ἤθελε κινήσει ἐναντίον του ὁ μισόκαλος δαίμων. Ἡ ἀπάθεια, μετὰ τῆς ὁποίας ἀντεμετώπισεν ὁ Μ. Βασίλειος τοὺς ἀπεσταλμένους τοῦ Βασιλέως καὶ ἡ γαλήνη, τὴν ὁποίαν ἐπέδειξεν, ἀκούων τὰς μεγαλοστόμους ἀπειλάς των, εἶναι μέγα δεῖγμα τοῦ θάρρους, τὸ ὁποῖον καταπλημμυρίζει τὴν ψυχὴν τοῦ φοβουμένου τὸν Θεόν. Δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον καὶ ὁ Ἰ. Αὐγουστῖνος, ἐρμηνεύων τὸ τοῦ Δαυὶδ «φοβηθήτω τὸν Κύριον πᾶσα ἡ γῆ» (Ψαλμ. λβ', 8), προτρέπει: «θῆρ ἔξαγριεῖται; τὸν Θεὸν φοβοῦ· ἄνθρωπός σε μισεῖ; τὸν Θεὸν φοβοῦ· ὁ διάβολός σοι πολεμεῖ; τὸν Θεὸν φοβοῦ· πᾶσα γὰρ ἡ κτίσις ὑπ' Ἐκεινὸν ἐστίν, ὃν κελεύει φοβεῖσθαι». Ἐπὶ πᾶσι δὲ τούτοις ἐκεῖ ὅπου διαλάμπει τὸ θάρρος, εἶναι τὸ μυστήριον τοῦ θανάτου. Ὅτι οἱ ἄλλοι ἀντιμετωπίζουν μὲ ἀπόγνωσιν, μὲ τρόμον καὶ μὲ συγκλονισμὸν ψυχῆς, ὁ ὑπὸ τοῦ θείου φόβου διαπνεόμενος τὸ περιφρονεῖ. Ναί, καὶ πρὸ τοῦ θανάτου παραμένει ἀπαθής ὁ μακάριος.

* Ἄς ἔλωμεν τώρα καὶ εἰς ἐν ἀκόμη σπουδαιότερον γνώρισμα: Ἄνθρωπος φοβούμενος τὸν Θεὸν δὲν θαρρεύει εἰς ἑαυτόν. Μέγας ἐχθρὸς τῆς πνευματικῆς ζωῆς εἶναι τὸ θάρρος πρὸς τὸν

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 269 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 13-14 τεύχους.

ἑαυτὸν μας. Ἡ πεποιθήσις εἰς τὴν σταθερότητα τοῦ χαρακτῆρος πολλοὺς, τὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς βαδίζοντας, ἐβύθισεν εἰς ἀπώλειαν. Ἄλλ' ὁ ἀληθῶς ἀναγεγεννημένος οὐδέποτε ἐμπιστεύεται εἰς τὸν ἑαυτὸν του. Ἡ καθὼς λέγει ὁ Ἅγ. Νικόδημος ὁ Ἄγιορείτης: «ὁ φρόνιμος ἄνθρωπος... δὲν κρίνει ποτὲ τὸν ἑαυτὸν του ἀσφάλῃ καὶ βέβαιον εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν, ἕως ὅπου δὲν βάλῃ τὸν πόδα του μέσα εἰς τὴν πόρταν τοῦ παραδείσου» (Πνευμ. Γυμν. Ἐκδοσις 1869, σ. 565). Σχετικῶς, ὁ ὅσιος Παφνούτιος, ὁ μαθητῆς τοῦ ἁγ. Μακαρίου τοῦ Αἰγυπτίου, διηγεῖται περὶ τοῦ διδασκάλου του τὰ ἑξῆς: ἀφοῦ ἐκοιμήθη ὁ ἅγιος Μακάριος, καὶ ἡ θεία αὐτοῦ ψυχὴ ἀνῆρχετο εἰς τὰ οὐράνια, κατεχομένη ὑπὸ τοῦ λαμπροτάτου ἐκείνου Χερουβεὶμ, τὸ ὁποῖον ὠδήγει αὐτὸν καὶ ἐφώτιζεν εἰς ὅλην του τὴν ζωὴν, ἡ πρώτη φάλαγξ τῶν ἐναερίων δαιμόνων ἐμακάριζεν αὐτὸν λέγουσα: «αἰδοῦ νῦν ἐξέφυγες τὰς χεῖρας ἡμῶν». ὁ δὲ Μακάριος οὐ μὲν οὖν ἐξέφυγον, εἶπεν, ἀλλ' ἔτι φοβοῦμαι· εἶτα ἡ δευτέρα φάλαγξ τὸ αὐτὸ εἶπε, καὶ ὁ ὅσιος ὡσαύτως ἀπεκρίνατο, ἀλλὰ καὶ ὅτε ἐμελλε νὰ ἐμβῇ εἰς τὰς θύρας τοῦ οὐρανοῦ, πάλιν ἐμακάριζον αὐτὸν οἱ δαίμονες· ὁ δὲ Ἅγιος ἀπεκρίθη: ἀκόμη χρεῖαν ἔχω διὰ νὰ φύγω ἀπὸ τὰς χεῖράς σας· ὅταν ὅμως ἐμβῆκεν εἰς τοὺς οὐρανοὺς, καὶ ἔμειναν ἔξω οἱ δαίμονες, τότε μόνον ἐξεθάρρυνε καὶ τοὺς εἶπε: «Ναὶ τώρα ἐγλύτωσα ἀπὸ τὰς τέχνας σας, καὶ ἐγὼ μὲν ἐμβῆκα εἰς τὰς αὐλὰς τοῦ Κυρίου, ἐσεῖς δὲ οἱ κατηραμένοι, πορευέσθε εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον» (αὐτόθι).

Ἄνθρωπος φοβούμενος τὸν Θεὸν δὲν ὑπολογίζει καὶ δὲν ἀκολουθεῖ τὸν κόσμον. Εἰς τὴν διαμόρφωσιν τῆς ζωῆς μας ποῖαν πίεσιν δὲν ἐξασκεῖ εἰς τὰς ἡμέρας μας ὁ κόσμος! Πόσοι καὶ πόσοι ἄνθρωποι δὲν χάνουν τὴν εἰρήνην τῆς ψυχῆς των εἰς τὴν σκέψιν τοῦ «τί θὰ πῆ ὁ κόσμος!» Πόσοι, μὴ ἔχοντες ἰδίαν γραμμὴν πλεύσεως, ἀγωνιοῦν κυριολεκτικῶς διὰ νὰ ἀνακαλύπτουν τὸ ρεῦμα τοῦ κόσμου καὶ διὰ νὰ συμμορφώνωνται πρὸς τὰς ἐπιταγὰς τῆς μόδας! Ἀπὸ αὐτὴν τὴν τυραννίαν τοῦ κόσμου εἶναι ἀπηλλαγμένοι ὁ φοβούμενος τὸν Θεόν. Ἀδιαφορῶν διὰ τὴν γνώμην, τὴν ὁποῖαν θὰ ἔχη περὶ αὐτοῦ ὁ κόσμος, ἐνδιαφέρεται μόνον διὰ τὴν περὶ αὐτοῦ γνώμην τοῦ Θεοῦ. Εἶναι ἐλεύθερος ἄνθρωπος καὶ δύναται μετὰ τοῦ Παύλου νὰ λέγῃ «ἐμοὶ κόσμος ἐσταύρωται, ἀγὰρ τῷ κόσμῳ». Δὲν ἀκολουθεῖ τὸν κόσμον, δὲν συσχηματίζεται πρὸς τὰ μοτίβα τοῦ κόσμου καὶ ὡς ἐκ τούτου δὲν δαπανᾷ τὸν χρόνον του ἀσκόπως, ἀλλ' ἀφιερώνει αὐτὸν εἰς τὸν καλλωπισμὸν τῆς ψυχῆς του καὶ εὐαρεστεῖ εἰς τὸν Θεὸν κατὰ τό: «εἰ γὰρ ἀνθρώποις ἤρεσκον, Χριστοῦ δοῦλος οὐκ ἂν ἤμην».

(Συνεχίζεται)

Ἄρχιμ. ΑΜΒΡΟΣΙΟΣ ΛΕΝΗΣ

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ*

Ὡς πρῶτον τῆς Ἐκκλησίας κατ' ἀρχὴν ἔργον, νομίζομεν, ὅτι ἐπιβάλλεται, ἵνα, διὰ τῶν κληρικῶν, ἱεροκηρύκων, θεολόγων, πνευματικῶν ἐν γένει ἀνθρώπων, Θ. Κηρύγματος, Ἐξομολογήσεως, διαλέξεων, ἐντύπων καὶ λοιπῶν μέσων, τὰ ὁποῖα δύναται νὰ διαθέσῃ, πληροφορήσῃ τὸν λαὸν περὶ τῶν κινδύνων, τοὺς ὁποίους ἐνδεχομένως δύνανται οἱ πιστοὶ νὰ ἀντιμετωπίσωσιν ἐκ τῆς ἐπισκέψεως τουριστῶν «κακῆς ποιότητος» ἢ καὶ ἐξ ἑτέρων ἐκ καλῶν μὲν οἰκογενειῶν, ἐχόντων ὅμως διάφορα ἦθη, ἔθιμα, τρόπους ζωῆς καὶ συνηθείας. Ἐκαστος ἱερεὺς δύναται νὰ κάμνῃ ἐσωτερικὴν ἱεραποστολὴν ἐντὸς τῆς ἐνορίας του.

Νὰ δημιουργηθῇ συνείδησις, ὅτι πάντες οἱ ξένοι δὲν ἀποτελοῦν ἐστὶν μολύνσεως, ἀλλὰ εἶναι ἀδελφοὶ ἐν Χριστῷ, οἱ ὁποῖοι χρειάζονται μίαν χριστιανοπρεπῆ μεταχείρισιν καὶ γνησίαν ἑλληνικὴν φιλοξενίαν.

Ὁ ἱερεὺς ἐκάστης ἐνορίας νὰ ἔλθῃ εἰς ἐπαφὴν μὲ τὰ ξενοδοχεῖα τῆς περιοχῆς του καὶ ἐν ἀγασῆ συνεργασίᾳ μετὰ τῶν διευθυντῶν καὶ λοιποῦ προσωπικοῦ τῶν ξενοδοχείων νὰ πληροφορῆται τὰς θρησκευτικὰς ἀνάγκας τῶν τουριστῶν, κυρίως ἡμεδαπῶν ἢ καὶ ἀλλοδαπῶν. Εἰς πάντα δὲ τὰ δωμάτια τῶν ξενοδοχείων νὰ προσφερθῇ - τοποθετηθῇ ἀνὰ μία Ἀγία Γραφή (Καينὴ Διαθήκη) εἰς κείμενον ἑλληνικὸν καὶ ἀγγλικόν, ὡς καὶ λοιπὸν ἔντυπον θρησκευτικὸν ὑλικόν. Εἰς περίπτωσιν ἀσθενείας ξένου τινὸς ἐν τῷ ξενοδοχείῳ, νὰ εἰδοποιῆται ὁ ἱερεὺς τῆς ἐνορίας, ἵνα παράσχη συμπαράστασιν.

Τὸ ἴδιον ἔργον δύναται νὰ ἐπιτελεσθῇ καὶ ἐν τοῖς Νοσοκομείοις, ἔνθα ὁ ἱερεὺς δέον, ὅπως ἐπισκέπτηται, εἰδικώτερον, πάντας τοὺς ξένους τουρίστας (ἀσθενεῖς), ὀρθοδόξους καὶ ἑτεροδόξους, καὶ τῇ βοήθειᾳ διερμηγέως, ἐὰν ὁ ἱερεὺς δὲν γνωρίζῃ ξένην ὁμιλουμένην ὑπὸ τοῦ τουρίστα γλῶσσαν, νὰ ἀνταποκρίνηται οὕτως εἰς τὰς ἀνάγκας τοῦ ἀσθενοῦς ὡς καλὸς τις Σαμαρεΐτης.

Ἡ Ἐκκλησία, ὡς ζῶν θεῖος ὀργανισμὸς, συνεχῶς θὰ ἔδει νὰ δίδῃ τὸ «παρὼν» παντοῦ, εἰς πᾶσαν δυνατὴν κατεύθυνσιν.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 273 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 13-14 τεύχους.

Πρὸς τοῦτο καλὸν εἶναι νὰ προτρέψῃ καὶ ἐνισχύσῃ νέους κληρικοὺς διὰ τὴν ἐκμάθησιν μιᾶς ξένης γλώσσης (ἰδίᾳ Ἀγγλικῆς ἢ Γαλλικῆς), τοὺς ὁποίους μὲ τοὺς ὑπάρχοντας γλωσσομαθεῖς θὰ μεταχειρισθῇ ὡς συνδέσμους μὲ τοὺς ξένους ἐπικέπτας καὶ ξεναγούς εἰς τὰ ἱερὰ αὐτῆς προσκυνήματα.

Εἰς διαφόρους ομάδας ξένων ὀρθοδόξων τουριστῶν θὰ πρέπει νὰ τελῶμεν εἰδικὰ συντόμους Θ. Λειτουργίας, ἔστω καὶ ὑπαιθρίως, ἂν δὲν ὑπάρχῃ πλησίον Ναός, προσκαλοῦντες αὐτοὺς μὲ εὐγένειαν καὶ καλωσύνην. Μετὰ δὲ τὴν Θείαν Λειτουργίαν, μετέχοντες εἰς τὸν κύκλον των θὰ τοὺς πληροφορῶμεν περὶ τῶν ἡθῶν καὶ ἐθίμων μας, ἢ καὶ περὶ τοῦ σεβασμοῦ, τὸν ὁποῖον θὰ ἐπιδεικνύωσιν εἰς τοὺς ἱεροὺς τόπους, τοὺς ὁποίους θὰ ἐπικέπτωνται. Εἰς πάντα δὲ τὰ ἱερὰ προσκυνήματα νὰ ὑπάρχουν πινακίδες ἑλληνιστί, ἀγγλιστί καὶ γαλλιστί, ἀναφέρουσαι λίαν περιληπτικῶς τὴν ἱερότητα τοῦ χώρου ἀφ' ἑνὸς καὶ τινα περὶ τὴν ἱστορίαν του ἀφ' ἑτέρου.

Νὰ προσφέρωνται, εἰς τὰ ἱερὰ προσκυνήματα, σύντομα καλοτυπωμένα καὶ καλομεταφρασμένα φυλλάδια εἰς τὴν ἀγγλικήν, γαλλικὴν καὶ ἑλληνικὴν, εἰ δυνατόν καὶ γερμανικὴν γλῶσσαν, περιέχοντα τὴν ἱστορίαν τοῦ μνημείου καὶ τὴν σημασίαν αὐτοῦ.

Αἱ κατὰ τόπους ἱερὰ Μητροπόλεις, αἱ ὁποῖαι κυρίως ἔχουσιν ἀνεπτυγμένον τουριστικὸν ρεῦμα, καλὸν εἶναι νὰ δημιουργήσωσι γραφεῖον τουρισμοῦ, μὲ ὑπεύθυνον ξενόγλωσσον κληρικὸν ἢ ἕτερον τῆς ἱεραῆς Μητροπόλεως πρόσωπον, ὅστις θὰ μεριμνᾷ διὰ τὴν συστηματοποίησιν τοῦ ἔργου τῆς ὑποδοχῆς τῶν ξένων καὶ τὴν ἀνταπόκρισιν τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὰς πνευματικὰς των ἀνάγκας. Θὰ ὑποδεχώμεθα τοὺς ξένους, ἔχοντες ὑπ' ὄψιν, ὅτι οὗτοι ἀνήκουν εἰς ξένους λαοὺς μὲ διάφορα ἥθη, ἔθιμα καὶ νοοτροπίαν, χωρὶς νὰ θεωρῶνται πάντες ὡς στερούμενοι ἠθικῶν ἀρχῶν.

(Συνεχίζεται) Ἀρχ. ΤΙΜΟΘΕΟΣ ΤΡΙΒΙΖΑΣ, πτ. Θ. Μ. Ph.

Παρακαλοῦνται οἱ ἀποστέλλοντες ταχυδρομικὰς ἐπιταγὰς πρὸς τὰ περιοδικὰ «Ἐκκλησία», «Θεολογία» καὶ «Ἐφημέριος», ὅπως σημειῶσιν ἐπ' αὐτῶν τὴν αἰτίαν τῆς ἀποστολῆς.

« Ε Ο Ρ Τ Ο Λ Ο Γ Ι Ο Ν » *

ΜΗΝΟΛΟΓΙΟΝ ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ

1. [*Ἡ βάπτισις τῶν τιμίων ξύλων*], ἡ πρόοδος τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιῦ Σταυροῦ, ἧτοι ἡ ἔξοδος αὐτοῦ ἐκ τοῦ ἱεροῦ Παλατίου εἰς τὴν Πόλιν. Τῶν ἁγίων Ἑπτὰ Μαρτύρων Παίδων, τῶν Μακκαβαίων: Ἀβείμ, Ἀντωνίου, Ἀχείμ, Γουρίου, Ἐλεαζάρου, Εὐσέβωνος καὶ Μαρκέλλου, τῆς μητρὸς αὐτῶν Σολομονῆς καὶ Ἐλεαζάρου, τοῦ διδασκάλου αὐτῶν. Τῶν ἐν Πέργῃ ἁγίων Ἐννέα Μαρτύρων: Ἀλεξάνδρου, Ἄττου, Εὐκλέου, Κατούνου, Κινδέου, Κυριακῆς, Λεοντίου, Μηναίου καὶ Μνησιθέου. Τῶν ἁγίων Μαρτύρων: Θεοδώρου, Κηρύκου, Μηναίου, Μήνου, Πάπα τοῦ Νέου καὶ Πολυεύκτου. Τῆς ἁγίας Ὁσιομάρτυρος Ἐλέσης, τῆς ἐν Κυθήροις. Τῶν Ὁσίων πατέρων ἡμῶν: Τιμοθέου ἐπισκόπου Προκοννήσου, τοῦ θαυματουργοῦ καὶ Ἀντωνίου τοῦ Νέου, τοῦ ἐν Βερροίᾳ.

2. *Εὔρεσις καὶ ἀνακομιδὴ τῶν ἱερῶν λειψάνων*: τοῦ ἁγίου πρωτομάρτυρος καὶ ἀρχidiaκόνου Στεφάνου καὶ τῶν ἁγίων Μαρτύρων Μαξίμου καὶ Κυντιλιανοῦ. Τοῦ ἁγίου Μάρτυρος Φωκῆ. Τοῦ ἁγίου Νεομάρτυρος Θεοδώρου, τοῦ ἐν Δαρδανελλίσις. Τῶν Ὁσίων Ἰουστινιανοῦ τοῦ εὐσεβοῦς βασιλέως καὶ Βασιλείου τοῦ διὰ Χριστὸν σαλοῦ. Τῆς ὁσίας Φωτεινῆς, τῆς ἐν Κύπρῳ. Ἀνάμνησις ἐγκαινίων ναοῦ τοῦ ἁγίου ἀποστόλου καὶ εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου, τοῦ Θεολόγου, πλησίον τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας.

3. Τοῦ ἁγίου ἐνδόξου ἱερομάρτυρος Στεφάνου πάπα Ρώμης καὶ τῶν σὺν αὐτῷ. Τῆς ἁγίας Μυροφόρου Σαλώμης. Τῶν Ὁσίων πατέρων ἡμῶν Ἰσαακίου, Δαλματίου, Φαύστου, Ἰωάννου ἐπισκόπου Ἐφέσου, Ἰωάννου τοῦ Νέου καὶ Ἰωάννου τοῦ ὁμολογητοῦ καὶ Ἀντωνίου τοῦ Ρώσου. Τῶν Ὁσίων Θεοκλητοῦς καὶ [Θεοδώρας, τῆς ἐξ Αἰγίνης].

4. Τῶν ἐν Ἐφέσῳ ἁγίων Ἑπτὰ Παίδων: Ἀντωνίου, Διονυσίου, Ἐξακουστιδιανοῦ, Ἰαμβλίχου, Κωνσταντίνου, Μαξιμιλιανοῦ καὶ Μαρτινιανοῦ. Τῶν ἁγίων Μαρτύρων Θαθοῦλ καὶ Ἰας. [Τοῦ ὁσίου Ἰωάννου, τοῦ Νέου]. Ἀνακομιδὴ τῶν ἱερῶν λειψάνων τῆς ὁσιομάρτυρος Εὐδοκίας. Ἐγκαίνια τῆς περικαλλοῦς καὶ θείας, ἐν Κων/λει, Μονῆς τοῦ Παντοκράτορος Χριστοῦ. Ἐγκαίνια τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου μάρτυρος Προκοπίου.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 280 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 13-14 τεύχους.

5. Προεόρτια τῆς Θείας Μεταμορφώσεως. Τοῦ ἁγίου Ἰερομάρτυρος. Φαβίου, ἐπισκόπου Ρώμης. Τοῦ ἁγίου Μάρτυρος Εὐσυνίου. Τῶν ἁγίων μαρτύρων Καττιδιανοῦ καὶ Καττιδίου, τῶν ἀδελφῶν. [Ιακ.] καὶ Σόλεβ. Τῶν ἐν ἁγίοις Πατέρων ἡμῶν· Εὐθυμίου Πατριάρχου Κων/πόλεως καὶ Θύρσου ἐπισκόπου Καρπασίας. Τῆς ἁγίας Νόννας, μητρὸς τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου.

6. Ἀνάμνησις τῆς θείας Μεταμορφώσεως τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

7. Τῶν Ὀσιομαρτύρων· Ἀστερίου τοῦ θαυματουργοῦ καὶ Δομετίου τοῦ Πέρσου, καὶ τῶν σὺν αὐτῷ δύο μαθητῶν. Τῆς ὀσιομάρτυρος Ποταμίας τῆς θαυματουργοῦ. Τοῦ ὀσιομάρτυρος Ἀββακούμ, τοῦ ἐν Θεσ/νίκη (1628). Τοῦ ἁγίου Μάρτυρος Σώζοντος τοῦ ἐκ Νικομηδείας. Τοῦ ἐν ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Ναρκίσσου πατριάρχου Ἱεροσολύμων. Τῶν Ὀσίων πατέρων ἡμῶν· Θεοδοσίου τοῦ Νέου, τοῦ ἱαματικοῦ, τοῦ ἐξ Ἀθηνῶν καὶ ἐν Ἄργει ἀσκήσαντος. Δαβίδ τοῦ (Γέροντος), τοῦ ἐν Εὐβοίᾳ, Νικάνορος τοῦ ἐν «Ζάβορδα», τοῦ θαυματουργοῦ, Ὑπερευχίου, Ὡρ Δομετίου τοῦ σημειοφόρου καὶ Ποιμένος πολυπαθοῦς τοῦ Ρώσου. Τῶν ἐν Θηβαΐδι Μυρίων (10.000) Ἀσκητῶν. Τῆς ὀσίας Κανθίδας, τῆς Βυζαντίας. Τῶν ἐν εὐσεβεῖ τῇ μνήμῃ γενομένων βασιλισσῶν [Πουλχερίας] καὶ Εἰρήνης. Ἐγκαίρια ναοῦ Θεοτόκου ἐν Γοργιανοῖς. Ἀνάμνησις βαρβαρικῆς [περσικῆς] ἐπιδρομῆς κατὰ τῆς βασιλευούσης.

8. Τῶν ἁγίων Μαρτύρων Ἐλευθερίου καὶ Λεωνίδου καὶ τῶν ἁγίων Νηπίων, τῶν διὰ πυρὸς τελειωθέντων. Τῶν ἁγίων μαρτύρων Στυρακίου καὶ Ἐρμολάου. Τῶν Νεομαρτύρων· Τριανταφύλλου, τοῦ ἀπὸ Ζαγορᾶς (1680) καὶ Ἀναστασίου (Βουλγάρου), τοῦ ἐν Θεσ/νίκη (1794). Τῶν ἐν ἁγίοις πατέρων ἡμῶν· Αἰμιλιανοῦ ἐπισκόπου Κυζίκου, τοῦ ὁμολογητοῦ καὶ Μύρωνος ἐπισκόπου Κνωσσοῦ, τοῦ θαυματουργοῦ. Τῶν Ὀσίων Θεοδοσίου τοῦ ἡγουμένου καὶ Γρηγορίου ζωγράφου, τοῦ Ρώσου. Τῶν ἐξ Αἰγύπτου 10 Ἀσκητῶν. Ἐγκαίρια ἱερῶν ναῶν· τῆς Θεοτόκου ἐν Ἱεροσολύμοις, καὶ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων Πέτρου, Παύλου καὶ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου ἐν Κων/πόλει.

9. Τοῦ ἁγίου ἐνδόξου Ἀποστόλου Ματθία. Τῶν ἁγίων Μαρτύρων· Ἀλεξίου, Δημητρίου, Ἰακώβου, Ἰουλιανοῦ, Ἰωάννου, Λεοντίου, Μαρκιανοῦ, Πέτρου, Φωτίου, Μαρίας καὶ Μάρθας τῆς πατριαίας, τῶν διὰ τὴν εἰκόνα τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ ἀθλησάντων, καὶ Ἀντωνίου τοῦ Ἀλεξανδρέως. Τοῦ ὀσίου Ψόη. Εὔρεσις τῆς τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ ἀχειροποιήτου Εἰκόνης ἐν Κάμουλιανοῖς.

10. Τοῦ ἁγίου Ἱερομάρτυρος Σίξτου πάπα Ρώμης, τοῦ ἐξ Ἀθηναίων. Τῶν ἁγίων ἐνδόξων *Μαρτύρων* Λαυρεντίου ἀρχιεπισκόπου, Ἡρακίδου, Ἡρωνος τοῦ Φιλοσόφου καὶ Ἰππολύτου. Τῶν ἐν Βιζύῃ (ἢ Λιβύῃ) ἁγίων Ἐξ Μαρτύρων.

11. Τῶν ἁγίων *Μαρτύρων* Εὐπλου τοῦ διακόνου, Γαίου, Γαϊανοῦ, Ζήνωνος, Μακαρίου, Μάρκου καὶ Νεοφύτου. Τῶν Ὁσιομαρτύρων Βασιλείου καὶ Θεοδώρου τῶν Ρώσων. Τῶν ἁγίων *Νεομαρτύρων* Ἀναστασίου τοῦ ἐξ Ἀσωμάτου καὶ Δημητρίου ἐξ Ἀγιάσου τῆς νήσου Λέσβου καταγομένων καὶ ἐν Κασαμπᾷ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἀθλησάντων (1816). Τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Νήφωνος, πατριάρχου Κων/λεως, τοῦ ἀπὸ Θεσ/κης (1460). Ἀνάμνησις τοῦ ἐν Κερκὺρα θαύματος τοῦ ἁγίου Σπυρίδωνος, καθ' ὃ ἀπηλλάγη ἡ πόλις τὸ 1716 τῆς Πολιορκίας τῶν Τούρκων. Ἐγκαί-
νια ναοῦ Θεοτόκου τῆς Ἐλεούσης.

12. Τῶν ἁγίων *Μαρτύρων* Ἀνικήτου καὶ Φωτίου. Καπίτωνος καὶ Παμφίλου. Τῶν ἐν Κρήτῃ ἁγίων Δώδεκα Μαρτύρων, τῶν ἀπὸ Στρατιωτῶν. Τῶν Ὁσίων Κάστορος καὶ Παλάμωνος. Σεργίου καὶ Στεφάνου, τῶν ἐν Μόλῳ.

13. Ἀπόδοσις τῆς ἑορτῆς τῆς θείας *Μεταμορφώσεως*. Τοῦ ἁγίου *Μάρτυρος* Κορωνάτου. Τῶν Ὁσίων Δωροθέου καὶ Δοσιθέου, τοῦ ὑποτακτικοῦ αὐτοῦ. Σερίδου ἡγουμένου ἐν Γάζῃ. Ἡ μεταστάσις τοῦ λειψάνου τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Μαξίμου τοῦ ὁμολογητοῦ. *Μνήμη* τῆς αἰοιδίμου βασιλείσεως καὶ κτιστοῦσεως τῆς σεβασμίας *Μονῆς* τοῦ Παντοκράτορος Εἰρήνης [ἢ Ξένης] καὶ τῆς ἁγίας Εὐδοκίας, τῆς βασιλείσεως.

14. Ἡ εἰς τὰ Παλάτια ἐπιστροφή τοῦ τιμίου Σταυροῦ. Προέορ-
τια τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου. Τοῦ ἁγίου Ἱερομάρτυρος Μαρ-
κέλλου ἐπισκόπου Ἀπαμείας Συρίας, τοῦ ἐκ Κύπρου. Τοῦ ἁγίου *Μάρτυρος* Οὐρσικίου τοῦ Τριβούνου καὶ Λουκίου τοῦ στρατιώτου. Τοῦ ἁγίου *Νεομάρτυρος* Συμεῶνος τοῦ Τραπεζουντίου (1653). Τοῦ ἁγίου *Προφήτου* Μιχαίου.

15. Τῆς Παναγίας, ἥτοι τῆς σεβασμίας μεταστάσεως τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου *Μαρίας*.

16. Ἀνάμνησις: 1. Τῆς ἐξ Ἐδέσεως τῆς Μεσοποταμίας εἰς Κων/πολιν ἀνακομιδῆς τῆς ἀχειροποιήτου εἰκόνης τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἥτοι τοῦ ἁγίου *Μανδηλίου*. 2. Βαρβαρικῆς ἐπιδρομῆς [Ἀραβῶν] κατὰ τῆς βασιλευούσης. 3. Τῆς μετ' οἰκτιρῶν ἐπενεχθείσης ἡμῖν ἐν τοῖς πάλαι χρόνοις ἀπειλῆς τοῦ σειсмоῦ. Τῶν ἁγίων *Μαρτύρων* Ἀλκιβιάδου καὶ Διομήδους. Τῶν ἐκ

Παλαιστίνης ἁγίων 33 Μαρτύρων. Τῶν ἁγίων *Νεομαρτύρων* Δημητρίου ὁσίου, τοῦ ἐκ Σαμαρίνης, Νικοδήμου τοῦ ἐκ Μετεώρων (1551). Ἀποστόλου [Σταματίου] τοῦ ἐν Πηλῖφ (1686). Τῶν ἐν Μεγάροις ἁγίων Ἐξ Μαρτύρων: Σεραφεῖμ, Δωροθέου Ἰακώβου, Βασιλείου, Δημητρίου καὶ Σαράντη. Τῶν ἐν ἁγίοις Πατέρων ἡμῶν: Μακαρίου ἀρχιεπισκόπου καὶ Τιμοθέου ἐπισκόπου Εὐρύπου κτίτορος τῆς ἱερᾶς Μονῆς Πεντέλης (1578). Τῶν ὁσίων Πατέρων ἡμῶν: Γερασίμου τοῦ Νέου ἀσκητοῦ, τοῦ ἐν Κεφαλληνίᾳ (1579), Νείλου, τῆς ἐν Γηρομερείᾳ Ἠπείρου ἱερᾶς Μονῆς, Χαιρήμονος καὶ Δανιὴλ τοῦ Μετεωρίτου.

17. Τῶν ἁγίων *Μαρτύρων*: Μύρωνος, Εὐτυχιανοῦ, Κυπριανοῦ, Μακαρίου ὁσίου, Στράτωνος καὶ Φιλίππου, Παύλου, Στρατονίκου καὶ Ἰουλιανῆς. Τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Εὐτυχίου ἐπισκόπου Γορτύνης καὶ τῶν ὁσίων ἀδελφῶν αὐτοῦ: Εὐτυχιανοῦ καὶ Κασσιανῆς. Τῶν ὁσίων Αἰγλωνος τοῦ ἀναχωρητοῦ καὶ Ἀγαπίου ζωγράφου τοῦ Ρώσσου. *Σύναξις τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου, ἐν τοῖς Ἀρματίου.*

18. Τῶν ἁγίων *Μαρτύρων* Φλώρου καὶ Λαύρου. Πατρόκλου (Πρόκλου) καὶ Ἰουλιανῆς. Λέοντος τοῦ παρὰ τὴν θάλασσαν Λυκίας. Ἐρμίου, Πολυαίνου καὶ Σεραπίωνος. Τοῦ Ὁσιομάρτυρος: Δημητρίου τοῦ ἐκ Σαμαρίνης [Γρεβενῶν] (1808).

Τῶν Πολλῶν πενήτων ἁγίων Μαρτύρων τῶν ὑπὸ τοῦ Λικινίου θανατωθέντων διὰ τὴν καταστροφὴν εἰδώλων τοῦ ναοῦ. Τῶν ἐν ἁγίοις πατέρων ἡμῶν Ἰωάννου (Ε') καὶ Γεωργίου (Α') πατριαρχῶν Κων/πόλεως. Τῶν ἁγίων Τεσσάρων Ἀσκητῶν. Τῶν ὁσίων Βαρνάβα καὶ Σωφρονίου. Χριστοφῆρου ἱδρυτοῦ τῆς σεβασμίας Μονῆς Σουμελᾶ, Σωφρονίου τοῦ ἐν Ἀθῶ. Τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Ἀρσενίου, τοῦ ἐν Πάρφ ἀσκήσαντος (1877).

19. Τοῦ ἁγίου ἐνδόξου μεγαλομάρτυρος Ἀνδρέου, τοῦ Στρατηλάτου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ 2593 στρατιωτῶν. Τῶν ἁγίων *Μαρτύρων*: Τιμοθέου, Ἀγαπίου, καὶ Θέκλης. Εὐτυχιανοῦ, Στρατηγίου καὶ Μύρωνος. Τοῦ Ὁσίου Πατρὸς ἡμῶν Θεοφάνους, προστάτου καὶ πολιούχου Ναούσης, τοῦ θαυματουργοῦ.

20. Τῶν ἐν Βιζύῃ (Θράκης) 37 ὁσίων *Μαρτύρων*: Ἀγαθοῦ, Ἀθηνοδώρου, Ἄνθα, Ἀντιλίνου, Ἀχιλλέως, Βίκτωρος, Βόσβα, Γαῖου, Γενεθλίου, Διφίλου, Δομεστιανοῦ, Ἐπαφροδίτου, Εὐδαίμονος, Εὐρύφου, Εὐσταθίου, Ζωῆλου, Ζωτικοῦ, Θεοσεβοῦς, Κέρκα, Κρονίωνος, Μαξίμου, Μέμνωνος, Μέστου, Μολία, Νεοφύτου, Νίκωνος, Παλμάτου, Πανθηρίου, Πανσθένους, Παντολέντος, Ρίνου, Σαβίνου, Σατορνίκου, Σεύηρου, Σιλουανοῦ, Στράτωνος, Τιμο-

θέου, Τυράννου, Χρυσάνθου καὶ Ὀρίωνος. Τῶν ἁγίων Μαρτύρων Σεβήρου καὶ Μέμνωνος, Λουκίου τοῦ βουλευτοῦ, Ἡλιοδώρου καὶ Δοσᾶ, Φωτεινῆς, Εὐδαίμονος Ρηγίνου, Ὁρέστου καὶ Φιλονίδου πρεσβυτέρου. Τῶν ἐν Φιλιππουπόλει ἁγίων μαρτύρων. Τοῦ ἁγίου Προφήτου Σαμουήλ. Τοῦ Ὁσίου Ἀβραμίου τοῦ Ρώσου.

21. Τοῦ ἁγίου Ἀποστόλου Θαδδαίου. Τῶν ἁγίων Μαρτύρων Βάσσης καὶ τῶν τέκνων αὐτῆς· Ἀγαπίου, Θεογνίου καὶ Πιστοῦ, Ἀλεξάνδρου τοῦ ἐν Ἰκονίῳ.

22. Τοῦ ἁγίου Μάρτυρος Ἀγαθονίκου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ· Ἀκινδύνου Ζήνωνος, Ζωτικῶ, Θεοπρεπίου καὶ Σεβηριανοῦ. Τῶν ἁγίων Μαρτύρων Εἰρηναίου, Ὁρόφωος καὶ Ὀρ, Ἀνθούσης, Ἀθανασίου ἐπισκόπου, Χαρισίμου, Νεοφύτου, Ἀριάδνης τῆς βασιλισσῆς καὶ Λουκίου. [*Σύναξις Θεοτόκου ἐν τῷ Προσῶ τῆς Αἰτωλίας*].

23. Ἀπόδοσις τῆς εορτῆς τῆς Κοιμήσεως τῆς ὑπεραγίας ἐνδόξου δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, καὶ Σύναξις αὐτῆς ἐν Προσῶ τῆς Αἰτωλίας. Τῶν ἁγίων ἱερομαρτύρων: Εἰρηναίου ἐπισκόπου Σιρμίου καὶ Εἰρηναίου ἐπισκόπου Λουγδύνου (Λυδῶνος). Τοῦ ἁγίου μάρτυρος Λοίπου. Τῶν ἐν Θράκῃ ἀγίων 38 Μαρτύρων, καὶ ἑτέρων Δέκα ἁγίων μαρτύρων ἐν ζήφει τελειωθέντων. Τῶν Ὁσίων πατέρων ἡμῶν: Καλλινίκου (Α') πατριάρχου Κων/πόλεως, Νικολάου τοῦ Σικελιώτου, τοῦ ἐν τῷ ὄρει Νεοτάκου τῆς Εὐβοίας καὶ Γερασίμου τοῦ ἐν Κεφαλληνίᾳ [*Τῶν ἐν ἁγίοις πατέρων ἡμῶν καὶ μεγάλων ἱεραρχῶν Ἀθανασίου, Βασιλείου, Γρηγορίου Θεολόγου, Γρηγορίου Νύσσης καὶ Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου*].

24. Τῶν ἁγίων ἐνδόξων Ἱερομαρτύρων Εὐτυχοῦς καὶ Κοσμά ἰσαποστόλου, τοῦ Αἰτωλοῦ (1779). Τῶν ἁγίων Μαρτύρων Γεωργίου, ὁσίου τοῦ Λιμνιώτου καὶ Τατίωνος. Ἀνακομιδῆ ἱεροῦ λειψάνου τοῦ ἐν ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Διονυσίου ἐπισκόπου Αἰγίνης, τοῦ ἐν Ζακύνθῳ.

25. Τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Τίτου, πρώτου ἐπισκόπου ἐν Κρήτῃ. Ἐπάνοδος ἱεροῦ λειψάνου τοῦ ἀποστόλου Βαρθολομαίου. Τοῦ ἁγίου Μάρτυρος Σάβα. Τῶν ἐν ἁγίοις Πατέρων ἡμῶν: Μηνᾶ, Ἐπιφανίου, Ἰωάννου (Β') τοῦ Καππαδόκη, Γεναδίου (Β) τοῦ Σχολαρίου, πατριαρχῶν Κων/πόλεως.

26. Τῶν ἐν Νικομηδείᾳ διὰ ζήφους τελειωθέντων 23 ἁγίων Μαρτύρων: Ἀδριανοῦ, Ἀνατολίου καὶ Ναταλίας, Ἀνθίμου, Ἀντιόχου, Γεντηλίου, Ἐλευθερίου, Ἐρμογένους, Εὐθηθίου, Εὐρετοῦ, Εὐ-

τυχίου, Θεαγώνη, Θεοδώρου, Θύρσου, Ἰωάννου, Καρτερίου, Κλαυδίου, Κυριακοῦ, Μαρδωνίου, Μαρίνου, Μηνωδίου, Πλάτωνος, Συνετοῦ, Τροαδίου καὶ Φαρετρίου. Τῶν ἁγίων μαρτύρων Ἀδριανοῦ, Ἀττικοῦ καὶ Σισινίου. Τῶν ὁσίων Ἰβιστίωνος, Ἰωάσαφ υἱοῦ βασιλέως Αἰθιοπίας, Ἀβενίρ, Τιθόη.

27. Τῆς ἁγίας Μάρτυρος Ἀνθούσης τῆς νέας. Τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος Φανουρίου τοῦ θαυματουργοῦ. Τῶν ἐν ἁγίοις Πατέρων ἡμῶν Ὄσιου, ἐπισκόπου Κορδοῦνης καὶ Λιβερίου πάπα Ρώμης, τοῦ ὁμολογητοῦ. Τῶν Ὄσιων Ποιμένος, Θεοκλήτου καὶ Ἀρκαδίου τοῦ εὐσεβοῦς βασιλέως. *Μνήμη τῆς ὑπὸ τοῦ ἀποστόλου Φιλίππου βαπτίσεως τοῦ Αἰθίοπος Εὐνούχου.*

28. Τῶν ἁγίων Μαρτύρων Δάμωνος πρεσβυτέρου, Ἀκακίου, Διομήδους καὶ Λαυρεντίου. Τῶν ἐξ Ἑρακλείας ἁγίων 33 Μαρτύρων. Ἐξεκίου τοῦ δικαίου βασιλέως. *Προφήτιδος Ἄννης θυγατρὸς Φανουήλ. Ὄσιων Μωϋσέως τοῦ Αἰθίοπος [καὶ Αὐγουστίνου ἐπισκόπου Ἰππῶνος].*

29. *Μνήμη τῆς ἀποτομῆς τῆς τιμίας κεφαλῆς τοῦ τιμίου, ἐνδόξου προφήτου, Προδρομοῦ καὶ βαπτιστοῦ Ἰωάννου.* Τῶν ὁσίων: Ἀρκαδίου, ἐπισκόπου Σαλαμίνος ἐν Κύπρῳ, τοῦ θαυματουργοῦ, Θεοδώρας τῆς ἐξ Αἰγίνης, Βασιλείου αὐτοκράτορος, τοῦ Μακεδόνοιο καὶ Ἰωσήφ ἡγιασμένου τοῦ ἐν Ζακύνθῳ (μετακομιδῇ ἱεροῦ λειψάνου).

30. Τῶν ἁγίων ἱεροματύρων Ἰανουαρίου πρεσβυτέρου, Φήλικος ἐπισκόπου καὶ Φιλωνίδου ἐπισκόπου Κουρίου. Τῶν ἁγίων Μαρτύρων Σεπτημίου καὶ Φουρτουνάτου. Τῶν ἁγίων 26 Θηβαίων (Αἰγύπτου) Μαρτύρων. Τῶν ἐν ἁγίοις Πατέρων ἡμῶν: Ἀλεξάνδρου, Ἰωάννου (Η΄) [Παύλου (Γ΄) τοῦ Νέου], πατριαρχῶν Κων/πόλεως καὶ Εὐλαλίου τοῦ ἱεράρχου ἐν Κύπρῳ. Τῶν Ὄσιων: Φαντίνου τοῦ θαυματουργοῦ, τοῦ ἐν Θεσ/νίκῃ καὶ Βρυαίνης τῆς μητρὸς αὐτοῦ. Φύλακος, Σαρματᾶ καὶ Ἀλεξάνδρου, ἡγεμόνος τῆς Ρωσίας.

31. Ἀνάμνησις: 1. τῆς ἐν τῇ «ἀγία σορῶ» καταθέσεως τῆς τιμίας ζώνης τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου. 2. ἀνακαινίσεως τοῦ ναοῦ τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου ἐν τῷ Νεωρίῳ. Τῶν ἁγίων Μαρτύρων: Ἀνδρέου, Διαδόχου, Ἑρακλείου, Μηναῖ, Φαύστου, Φιλεόρτου. Τῶν ἐν Νικομηδείᾳ 366 ἁγίων Μαρτύρων. Τῶν ἐν Μελιτινῇ ἁγίων Ἐξ Μαρτύρων. Τῶν ἐκ Γάζης ἁγίων Ἑπτὰ παρθενοματύρων καὶ ἐτέρων Τεσσάρων ἁγίων Μαρτύρων ἐκ Πέργης τῆς Παμφιλίας.

(Συνεχίζεται)

Οἰκονόμος ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΛΑΤΑΝΙΤΗΣ

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ, ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ

285. Κατὰ τὴν ἀνάγνωσι τοῦ Ἀποστόλου οἱ φυλλάδες λέγουν ὅτι ὁ ἱερεὺς θυμιᾷ. Μερικοὶ ἱερεῖς δὲν θυμιοῦν. Τί εἶναι σωστό νὰ κάμνῳνε, νὰ θυμιοῦμε ἢ ὄχι; (Ἑρώτησις Αἰδεσιμ. Π.Χ.).

Κατὰ τὰς νεωτέρας ἐκδόσεις τῶν λειτουργικῶν μας βιβλίων «τοῦ ἀναγνώστου ἀπαγγέλλοντος... τὴν περικοπὴν τοῦ ἀποστολικοῦ ἀναγνώσματος, ὁ μὲν διάκονος λαβὼν τὸ θυμιατήριον θυμιᾷ κύκλῳ τὴν ἁγίαν τράπεζαν, τὰς δεσποτικὰς εἰκόνας καὶ τὸν λαὸν ἐκ τῶν ὠραίων πυλῶν...» (Ἱερατικόν, ἔκδ. Ἀποστολικῆς Διακονίας 1968, σελ. 80). Στὴν τυπικὴ αὐτὴ διάταξι ἀποκρυσταλλώνεται ἡ νεωτέρα πρᾶξις, ποὺ κοινῶς τηρεῖται σήμερα στὴν Ἐκκλησίᾳ μας. Στὰ παλαιότερα ἔντυπα Εὐχολόγια ἢ Ἱερατικά ἢ δὲν μνημονεύεται ἡ θυμίασις αὐτῆ ἢ, ἂν μνημονεύεται, παρουσιάζει μία μικρά, ἀλλὰ σημαντικὴ παραλλαγή· ἡ θυμίασις περιορίζεται μόνον στὸ βῆμα καὶ δὲν ἐπεκτείνεται, ὅπως στὴν ἀνωτέρω διάταξι, πρὸς τὰς εἰκόνας τοῦ τέμπλου καὶ τὸν λαόν. Κατ' αὐτὰ ὁ διάκονος θυμιᾷ «τὴν ἁγίαν τράπεζαν γύρωθεν καὶ τὸ ἱερατεῖον ὅλον καὶ τὸν ἱερέα» (Εὐχολόγιον τὸ μέγα, Ἑνετίησιν 1760 κ.ἄ.). Ἡ παράλειψις τῆς θυμιάσεως τῶν εἰκόνων καὶ τοῦ λαοῦ δὲν εἶναι τυχαία ἢ δὲν παραλείπεται ὡς αὐτονόητος. Ἡ λειτουργικὴ μας πρᾶξις στὸ σημεῖο αὐτὸ ἐγνώρισε μία πρόσφατο ἐξέλιξι, τὴν ἐπέκτασι δηλαδὴ τῆς θυμιάσεως ἀπὸ τὸ ἱερὸ βῆμα πρὸς τὰ ἔξω. Καθ' ὅλα τὰ νεώτερα χειρόγραφα καὶ κατὰ τὴν Διάταξι τοῦ Φιλοθέου, ὁ διάκονος ἐθυμιά μόνον τὴν ἁγία τράπεζα (κύκλῳ σταυροειδῶς καὶ ὅλον τὸ ἱερατεῖον καὶ τὸν ἱερέα) (κώδικες Ἀθηνῶν 765, 767, 802, Μόσχας 381. Διάταξις Φιλοθέου κώδ. Ἀθηνῶν 662, Παντελεήμονος 6277-770). Κατὰ τὰ παλαιότερα χειρόγραφα ἡ θυμίασις παρουσιάζεται ἀκόμη περισσότερο λιτὴ καὶ περιορίζεται στὴν θυμίασι μόνον τῆς ἁγίας τραπέζης (Βατικανοῦ 1554) καὶ ἀρχικῶς φαίνεται, ὅτι ἐθυμιᾶτο μόνον τὸ Εὐαγγέλιο, ποὺ ἔκειτο ἐπὶ τῆς ἁγίας τραπέζης, ὅπως περίπου γίνεται μὲ τὴν θυμίασι τῶν τιμίων δώρων μετὰ τὴν μεγάλη εἴσοδο, μετὰ τὸν καθαγιασμὸ καὶ μετὰ τὴν θεία κοινωνία. Καὶ τοῦτο, γιὰτὶ ἡ προσφορὰ τοῦ θυμιάματος δὲν συν-

δέεται πρὸς τὴν ἀνάγνωσι τοῦ Ἀποστόλου, ἀλλὰ πρὸς τὶς λειτουργικὰς πράξεις, πού προηγοῦνται τῆς ἀναγνώσεως τῆς εὐαγγελικῆς περικοπῆς, ὅπως εἶναι ἡ ψαλμωδία τοῦ «Ἀλληλούϊα», ἡ εὐχή πρὸ τοῦ Εὐαγγελίου, ἡ εὐλογία τοῦ «εὐαγγελιστοῦ»—δικόνου καὶ ἡ θυμίασις, γιὰ τὴν ὁποία ὁ λόγος.

Θυμίασις πρὸ τοῦ Εὐαγγελίου ἀπαντᾷ καὶ στοὺς ἄλλους λειτουργικοὺς τύπους μὲ εἰδικὰς εὐχὰς εὐλογίας τοῦ θυμιάματος, ὅπως στὶς λειτουργίαις τῆς Δύσεως καὶ στὶς ἀρχαῖαις λειτουργίαις τῆς Ἀνατολῆς, στὴν ἱεροσολυμιτικὴ λειτουργία τοῦ ἁγίου Ἰακώβου καὶ στὴν ἀλεξανδρινὴ λειτουργία τοῦ ἁγίου Μάρκου καὶ στὴν ἀρμενικὴ λειτουργία. Πρόκειται, μὲ ἄλλους λόγους, γιὰ μία παγχριστιανικὴ λειτουργικὴ πράξι, πού γίνεται πρὸς τιμὴν τοῦ ἁγίου Εὐαγγελίου, πρὸς ἁγιασμὸ καὶ ἰλασμὸ τῶν πιστῶν καὶ συμβολισμὸ τῆς διὰ τῶν εὐαγγελικῶν λογίων διαχριστομένης εὐφωδίας τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Τὸ νόημα αὐτὸ τῆς προσφορᾶς τοῦ θυμιάματος πρὸ τοῦ Εὐαγγελίου ὑπογραμμίζουν οἱ εὐχὰς τοῦ θυμιάματος καὶ οἱ ὑπομνηματισταὶ τῆς θείας λειτουργίας. Σταχυολογοῦμε τίς πρὸ χαρακτηριστικὰς φράσεις: «Σοὶ τῷ πεπληρωμένῳ πάσης εὐφωδίας καὶ εὐφροσύνης, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ἐξ ὧν δέδωκας ἡμῖν προσφερόμεν τὸ θυμίαμα τοῦτο· ἀναληφθήτω δὴ, δεόμεθά σου, ἐκ τῶν πενιχρῶν ἡμῶν χειρῶν εἰς τὸ ἅγιον καὶ ὑπερουράνιον σου θυσιαστήριον εἰς ὁσμὴν εὐφωδίας καὶ ἄφρασιν ἁμαρτιῶν ἡμῶν καὶ παντὸς τοῦ λαοῦ σου» (Λειτουργία Ἰακώβου). «Θυμίαμα προσφέρομεν ἐνώπιον τῆς ἁγίας δόξης σου, ὁ Θεός, ὁ προσδεξάμενος εἰς τὸ ἅγιον καὶ ὑπερουράνιον καὶ νοερόν σου θυσιαστήριον, ἀντικατάπεμψον ἡμῖν τὴν χάριν τοῦ ἁγίου σου Πνεύματος» (Λειτουργία Μάρκου. Παρόμοιαις εὐχὰς ἀπαντοῦν καὶ στὶς βυζαντινὰς λειτουργίαις κατὰ πολλὰ χειρόγραφα). «Πρὸ δὲ τοῦ Εὐαγγελίου θυμίαμα διὰ τὴν δεδομένην ἀπὸ τοῦ Εὐαγγελίου χάριν τοῦ Πνεύματος ἐν ὅλῃ τῇ οἰκουμένῃ» (Συμεὼν Θεσσαλονίκη, Ἑρμηνεῖα ξη'). «Ὁ δὲ θυμιάτος... μετὰ θυμιάματος κινούμενος τὴν χάριν δηλοῦ τοῦ ἁγίου Πνεύματος» (Συμεὼν ἱεροσολύμων, Ἑρμηνεῖα μω, Λόγος περιέχων... λεπτομερῆ ἀφήγησιν πάντων τῶν ἐν τῇ θείᾳ ἱεραουργίᾳ τελουμένων, ιη'. Θεοδώρου Ἀνδιδων, Προθεωρία κεφαλαιώδης περὶ τῶν ἐν τῇ θείᾳ λειτουργίᾳ γινόμενων συμβόλων καὶ μυστηρίων, ιζ').

Ἡ ἐπιμονὴ μας στὴν παράθεσι ὄλων αὐτῶν τῶν μαρτυριῶν, πού ἀφοροῦν στὴν ἱστορίαν καὶ στὴν ἔννοιαν τῆς θυμιάσεως πρὸ τοῦ Εὐαγγελίου ἴσως φανῆ σχολαστικὴ καὶ οὐσιαστικὰ ἄσχετος πρὸς τὸ ἐρώτημα. Ἀλλ' ἡ πρόθεσις μας εἶναι ἀκριβῶς αὐτή· νὰ βγῆ ἀβίαστα τὸ συμπέρασμα, ὅτι καὶ ἡ παράδοσις καὶ τὸ νόημα τῆς

Στὸ περιθώριο τῆς Ἁγίας Γραφῆς

ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΟ ΕΡΜΑ

«Ἀγαθὸν τὸ μὴ εὐξασθαί σε ἢ τὸ εὐξασθαί σε καὶ μὴ ἀποδοῦναι» (Ἐκκλ. ε' 4). Ὅταν ἡ καρδιά σου ξεχειλίξη ἀπὸ ζῆλο, ἀνεβαίνουν στὰ χεῖλη λόγια ὑποσχέσεων πρὸς τὸν λατρευτὸ τῆς Κύριου. Τὰ αἰσθήματα παρασύρουν. Καί, κάποτε, συμβαίνει νὰ διαψευθοῦμε στὰ πράγματα. Νὰ μὴ μπορούμε νὰ ἐφαρμόσουμε ὅ,τι ὑποσχεθήκαμε μὲ τόση βεβαιότητα.

Ἡ Ἁγία Γραφή, μὲ ὑποδείξεις καὶ μὲ γεγονότα, μᾶς ἐμπνέει ἐδῶ τὸ μέτρο. Ὁ σοφὸς τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης λέγει ὅτι καλύτερα νὰ μὴ τάξουμε κάτι στὸν Θεὸ παρά νὰ τάξουμε καὶ νὰ μὴ τὸ κάνουμε. Καὶ στὴν Καινὴ Διαθήκη βλέπουμε τὸν Πέτρο νὰ βεβαιώνη τὸν Χριστὸ ὅτι, καὶ ἂν ὅλοι οἱ ἄλλοι Ἀπόστολοι τὸν παρατοῦσαν κατὰ τὸ Πάθος, αὐτὸς θὰ τοῦ ἔμενε πιστός. Καὶ ὅμως. Αὐτὸς τὸν ἀρνήθηκε μπροστὰ στὴν παιδίσκη τοῦ ἀρχιερέως.

Ὁ ζῆλος εἶναι ὠραῖο πρᾶγμα. Φανερώνει θερμὴ ἀγάπη. Εἶναι ψυχικὴ ὄρμη πρὸς ὅ,τι ἀνήκει στὸν Θεό. Ἄλλὰ χρειάζεται προσοχή. Γι' αὐτό, πάλι ὁ Ἐκκλησιαστής, συμβουλεύει: «Ἔστωσαν οἱ λόγοι σου ὀλίγοι» (ε' 1).

Ζῆλος χωρὶς χαλινό, χωρὶς φροντίδα, ὀδηγεῖ σὲ πικρὴ ἀπογοήτευση. Πόσοι ζηλωταὶ δὲν δοκιμάζουν κάποια ὥρα τὴν γτροπὴ τοῦ Πέτρου! Πόσοι δὲν βλέπουν κάποτε ὅτι ὑπῆρξαν στὰ λόγια πλούσιοι καὶ στὰ ἔργα φτωχοί!

Μὰ γιατί ἄραγε ἀφήνει ὁ Θεὸς νὰ συμβαίη τέτοια διάψευση; Μήπως ἀπὸ χαιρεκακία; Ὅχι βέβαια.

πράξεως αὐτῆς, ὅπως αὐθεντικὰ διατυπώνονται ἀπὸ τὶς μαρτυρίες τῶν λειτουργικῶν μας κειμένων, ἀπὸ τὴν οἰκουμενικὴν πρᾶξι καὶ ἀπὸ τοὺς ἱεροὺς ἐρμηνευτὰς τῆς θείας λατρείας μας, δὲν μᾶς ἐνθαρρύνουν στὸ νὰ ἀντιμετωπίσωμε μὲ κάποια ἐπιπολαιότητα τὸ λεπτομερειακὸ — ἔστω — θέμα αὐτό. Μὲ ἄλλους λόγους ἢ παρὰ λειψὺς τῆς προσφορᾶς θυμιάματος πρὸ τοῦ Εὐαγγελίου εἶναι σαφῶς ἀντίθετος πρὸς τὸ γράμμα καὶ τὸ πνεῦμα τῆς λειτουργικῆς παραδόσεως καὶ γι' αὐτὸ κατακριτέα.

(Συνεχίζεται)

Φ.

Εἶναι ἀγαθὸς καὶ δίκαιος. Χαίρει στὸν ζῆλο μας. Ἀλλὰ ὁ ζῆλος δὲν εἶναι πάντα καθαρὸς, ὅπως μᾶς φαίνεται. Ἐνῶ θαρροῦμε ὅτι εἶναι μιὰ παραφορὰ ἀγάπης πρὸς τὸν Θεό, μπορεῖ νὰ κρύβη ἐγωπάθεια. Νὰ εἶναι δηλαδὴ «ζῆλος οὐ κατ' ἐπίγνωσιν». Μιὰ κατάστασις, ὅπου μᾶς περιάγει ὁ Διάβολος, «μετασηματιζόμενος εἰς ἄγγελον φωτός».

Παρόμοιο ζῆλο ἔδειξε — ὅπως βλέπουμε στὸ Μαρτύριο τοῦ Ἀγίου Πολυκάρπου, ἐπισκόπου Σμύρνης — ἓνας χριστιανὸς ἀπὸ τὴ Φρυγία, λεγόμενος Κόϊντος. Ὁρμησε στὸ μαρτύριο, κινούμενος ἀπὸ ζῆλο, πὺ δὲν ἦταν παρὰ πεποίθησι στὸν ἑαυτό του. «Βλέποντας τὰ θηρία, λιποψύχησε. Ἐνῶ ὁ ἴδιος ἦταν, πὺ εἶχε πείσει μερικοὺς ἄλλους νὰ ἔλθουν νὰ μαρτυρήσουν μόνου τους, χωρὶς νὰ τοὺς ἔχουν πιάσει. Αὐτὸν ὁ ἀνθύπατος κατῴρθωσε μὲ καλοπιάσματα πολλὰ νὰ τὸν κἀν νὰ ἐξομώσῃ καὶ νὰ θυσιάσῃ στὰ εἶδωλα. Γι' αὐτὸ λοιπόν, ἀδελφοί, δὲν ἐπαινοῦμε ὅσους πᾶνε νὰ μαρτυρήσουν, χωρὶς νὰ τοὺς βιάσῃ κανεὶς. Διότι δὲν διδάσκει ἔτσι τὸ Εὐαγγέλιον».

Τὸ οἰκτρὸ κατάντημα τοῦ Κοῖντου ἦταν φυσικὴ συνέπεια τοῦ ἐγωϊστικοῦ ζήλου του. Τὸν παρατᾶ ἡ θεία χάρις στὸ ἀμφιθέατρο. Ἐνῶ ὡς ἐκείνη τὴν ὥρα φαινόταν βέβαιος Μάρτυς, λυγίζει ξαφνικά. Γίνεται κατάπτυστος προδότης τῆς πίστεώς του. Γιατί; Διότι εἶχε βασισθῆ στὸν ἑαυτό του. Μεγαλόσωμος, ἀλλὰ κενός. Μὲ τὰ χεῖλη, πιστός. Ἀλλὰ στὴν πράξει, ρήσασπας.

Καμμιά ἀρετὴ δὲν στέκεται, ἂν δὲν ἔχη ρίζα τῆς τὸ ταπεινὸ φρόνημα. Αὐτὸ ἰσχύει καὶ μὲ τὸν ζῆλο. Ὁ ζῆλος, ἂν δὲν λογαριάζουμε τὸ ἐγὼ μας, ἀλλὰ μόνου τὸν Θεό, μᾶς κάνει ἀληθινὸς «βιαστὰς» τῆς οὐρανίας βασιλείας. Ἄν ὅμως δὲν εἶναι ἐγκατάλειψη στὸν Θεό, ἀλλὰ ἀνόητη στήριξι στὸ ἐγὼ, ὀδηγεῖ στὴν ἀπώλεια.

Μεγάλῃ καὶ ἀπλῇ ἀλήθεια. Πού, ἀλλοίμονο, δὲν τὴν καταλαβαίνουν μερικοί. Ἔτσι, ἐνῶ φαίνονται πύρινοι χριστιανοί, κάνουν κακὸ καὶ στὴν ψυχὴ τους καὶ σὲ ἄλλες ψυχές, ἐπηρεάζοντάς τεσ μὲ τὸ κακὸ παράδειγμα.

Ποιὸς εἶχε πὺ σφοδρὸ ζῆλο ἀπὸ τὸν Παῦλο; Καὶ ὅμως. Ὁ ζῆλος του δὲν τὸν παρέσυρε σὲ πῶσι. Οὔτε σὲ ἀτοχίες. Οὔτε σὲ παραπατήματα. Διότι ἦταν ἓνας ζῆλος σφικτοδεμένος μὲ τὸ ταπεινὸ φρόνημα. «Ἔσχατον τῶν Ἀποστόλων» καὶ «πρῶτον τῶν ἁμαρτωλῶν» πίστευε ὁ Παῦλος τὸν ἑαυτό του. Αὐτὸ ἦταν τὸ σωτήριον ἔρμα τῆς ψυχῆς του, πὺ δὲν ἄφηγε νὰ

ὑπάρξει καταποντισμὸς μέσα στὴ θεία τρικυμία τῶν ἐνθουσιασμῶν της.

Καὶ ὅλοι οἱ Ἅγιοι τῆς Ἐκκλησίας, τοῦ Παύλου ἔμοιαζαν. Στὴν ταπεινοφροσύνη εἶχαν παραζεύξει γερὰ τὸν ζῆλο τους. Ἔτσι, ἡ χάρη τοῦ Θεοῦ ἦταν πάντα μαζί τους. Ἔτσι, ὁ βίος τους δὲν εἶχε κακὰ ἐνδεχόμενα. Ἄλλὰ ἔλαμπε ἀπὸ οὐράνια δόξα. Καὶ σιὸ πλήρωμα αὐτῆς τῆς δόξας κατέληξε.

Χωρὶς ζῆλο, χριστιανὸς ἀληθινὸς δὲν ὑπάρχει. Δηλαδή, χωρὶς ζέουσα πίστη. Ἀλλά, ἄλλο τόσο, χριστιανὸς ἀληθινὸς δὲν ὑπάρχει καὶ χωρὶς ταπεινοφροσύνη. Εἶναι «ὁ ἀπολέσας τὴν ψυχὴν αὐτοῦ καὶ εὐρῶν αὐτήν». Αὐτὸς ποῦ ξέγραψε κάθε ιδέα γιὰ τὸν ἑαυτό του καὶ ἔτσι ὁ Θεὸς τὸν δοξάζει.

ΒΑΣ. ΜΟΥΣΤΑΚΗΣ

== Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α ==

Κ. Γ. Μπόνη, Καθ. τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν, Συμπόσιον Πατέρων, ἡ καλουμένη Β' Ἐπιστολὴ Κλήμεντος Ρώμης πρὸς Κορινθίους.— **Ἐπίκαιρα**.— **Εὐαγ. Δ. Θεοδώρου**, Καθ. τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν, Ἡ κινήτηριος δύναμις τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων. — **Μητροπ. Δράμας Διονυσίου**, Χωρὶς Φῶς. — **Ἀρχιμ. Χριστοδ. Παρασκευαΐδου**, Ὁ μοναχικὸς βίος εἰς τὴν νεωτέραν Ἑλλάδα. — **Ι. Κ.**, Ἡ ποιμαντικὴ ψυχολογικὴ ἄρασις — **Ἀρχιμ. Παντελεήμονος Καθρεπτίδου**, Ὑπαρξισμὸς καὶ νεότης. — **Ἀρχιμ. Ἀμβροσίου Λενῆ**, Ἡ ἀφοβία καὶ ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ. — **Ἀρχιμ. Τιμοθ. Τριβιζᾶ**, Ἐκκλησία καὶ τουρισμός. — **Πρεσβ. Κωνστ. Πλατανίτου**, «Ἐορτολόγιον». — **Φ.**, Ἀπαντήσεις σὲ λειτουργικὰς, κανονικὰς καὶ ἄλλας ἀπορίες. — **Βασ. Μουστάκη**, Ἀπαραίτητο ἔρμα.

Ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, Ἰασιῶ 1, Ἀθήναι 140. Προϊστάμ. Τυπογρ. Ἰωάννης Μιχαήλ. Ἀναστασάκη Β Ζωγράφου. Τηλ. 787978.